

แบบเสนอโครงการวิจัย (research project)

ประกอบเอกสารของงบประมาณ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561

ชื่อโครงการวิจัย (ภาษาไทย) การจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา ชุมชนสตึงหม้อ
อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

(ภาษาอังกฤษ) The Management of Sustainable Tourism : A case study of
Sathingmo, Singhanakhon district, Songkhla Province

ชื่อแผนงานวิจัย (ภาษาไทย) (กรณีเป็นโครงการวิจัยภายใต้แผนงานวิจัย)
(ภาษาอังกฤษ)

ส่วน ก : ลักษณะโครงการวิจัย

- ☒ โครงการวิจัยใหม่
☐ โครงการวิจัยต่อเนื่อง
ระยะเวลา.....1.....ปี.....เดือน ปีนี้เป็นปีที่.....

1. ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ยุทธศาสตร์ ยุทธศาสตร์การวิจัยที่ 3 : ด้านการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน
เป้าประสงค์ -ไม่ต้องระบุ-
กลยุทธ์ -ไม่ต้องระบุ-

2. นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ

ยุทธศาสตร์ ไม่สอดคล้อง
กลยุทธ์ ยุทธศาสตร์การวิจัยที่ 1 กลยุทธ์ที่ 3 : เสริมสร้างสังคมวิจัยในระดับท้องถิ่นและชุมชน
แผนวิจัย -ไม่ต้องระบุ-

3. ยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติรายประเด็น

ยุทธศาสตร์การวิจัยด้านการท่องเที่ยว

4. ยุทธศาสตร์ชาติ

ไม่สอดคล้อง

5. นโยบาย/เป้าหมายของรัฐบาล

- ☐ ระเบียบวาระแห่งชาติ
ไม่สอดคล้อง
☐ โครงการทำทนายไทย
ไม่สอดคล้อง
☒ นโยบายรัฐบาล
ไม่สอดคล้อง

6. ยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน

การตรวจสอบทรัพย์สินทางปัญญาหรือสิทธิบัตรที่เกี่ยวข้อง

- ☒ ไม่มีการตรวจสอบทรัพย์สินทางปัญญา และ/หรือ สิทธิบัตรที่เกี่ยวข้อง
- ☐ ตรวจสอบทรัพย์สินทางปัญญาแล้ว ไม่มีทรัพย์สินทางปัญญา และ/หรือ สิทธิบัตรที่เกี่ยวข้อง
- ☐ ตรวจสอบทรัพย์สินทางปัญญาแล้ว มีทรัพย์สินทางปัญญา และ/หรือ สิทธิบัตรที่เกี่ยวข้อง

หน่วยงานร่วมลงทุน ร่วมวิจัย รับจ้างวิจัย หรือ Matching fund

ชื่อหน่วยงาน/บริษัท
ที่อยู่
เบอร์โทรศัพท์
ชื่อผู้ประสานงาน
เบอร์โทรศัพท์ผู้ประสานงาน
เบอร์โทรสารผู้ประสานงาน
อีเมลผู้ประสานงาน

การเสนอขอเสนอหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของงานวิจัยนี้ต่อแหล่งทุนอื่น หรือเป็นการวิจัยต่อยอดจากโครงการวิจัยอื่น

- ☐ มี
- ☒ ไม่มี

หน่วยงาน/สถาบันที่ยื่น
ชื่อโครงการ
ระบุความแตกต่างจากโครงการนี้
สถานะการพิจารณา

- ☒ ไม่มีการพิจารณา
- ☐ โครงการได้รับอนุมัติแล้ว
สัดส่วนทุนที่ได้รับ..... %
- ☐ โครงการอยู่ระหว่างการพิจารณา

มาตรฐานการวิจัย

- ☐ มีการใช้สัตว์ทดลอง
- ☐ มีการวิจัยในมนุษย์
- ☐ มีการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทางชีวภาพ
- ☐ มีการใช้ห้องปฏิบัติการเกี่ยวกับสารเคมี

ส่วน ข : องค์ประกอบในการจัดทำโครงการวิจัย**1. ผู้รับผิดชอบ**

คำนำหน้า	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่งในโครงการ	สัดส่วนการมีส่วนร่วม	เวลาที่ทำวิจัย (ชั่วโมง/สัปดาห์)
นางสาว	รวีวรรณ พวงสอน	หัวหน้าโครงการ	60	10
นางสาว	กาญจนาพัฐ์ กลับทับลัง	ผู้ร่วมวิจัย	20	5
นาง	สุภรณ์ พิบูลย์ผล	ผู้ประสานงาน	20	5

2. ประเภทการวิจัย

การวิจัยพื้นฐาน

สาขาการวิจัยหลัก OECD

5. สังคมศาสตร์

สาขาการวิจัยย่อย OECD

5.8 สังคมศาสตร์ : ภูมิศาสตร์ทางสังคมและเศรษฐกิจ

ด้านการวิจัย

สังคม/มนุษยศาสตร์

3. สาขาวิชาการ

สาขาสังคมวิทยา

4. คำสำคัญ (keyword)

คำสำคัญ (TH)

การจัดการ, รูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ (EN)

Management, Pattern Sustainable Tourism

5. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การท่องเที่ยวเป็นธุรกิจที่ก่อให้เกิดรายได้ให้กับประเทศ และกระจายรายได้ไปสู่ประชากรอย่างกว้างขวาง ทั้งในเรื่องการสร้างงาน สร้างอาชีพและสร้างรายได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม เนื่องจากการท่องเที่ยวมีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการผลิตและนำเอาทรัพยากรของประเทศมาใช้ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยใช้คนในการบริหารเพื่อรองรับการเดินทางท่องเที่ยว เช่น ธุรกิจการขนส่ง ธุรกิจที่พัก ธุรกิจนาเที่ยว ธุรกิจการค้าและของที่ระลึก รวมทั้งสนับสนุนให้มีการฟื้นฟู อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจ ของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังสามารถกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ตลอดจนสร้างชื่อเสียงให้เกิดขึ้นแก่ท้องถิ่น หรือสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนั้น ๆ

การกระจายงานและเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน ถือเป็นนโยบายที่ภาครัฐให้การสนับสนุน เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าจากทรัพยากรในชุมชนที่มีอยู่ เพื่อเพิ่มรายได้เสริมให้กับสิ่งที่เรามีอยู่รอบตัว คือ สภาพพื้นที่ สภาพอากาศ วัฒนธรรม และประเพณีที่มีอยู่ในชุมชนโดยสามารถพลิกที่ทำกินให้กลายเป็นแหล่งทำเงิน เช่น การทำพื้นที่ทำกินให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีการทำกิน ชิมซับบรรยากาศ วัฒนธรรม และประเพณีอันแตกต่าง โดยใช้พื้นที่ทำกินของคนในชุมชนให้กลายเป็นแหล่งนำเงินที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยมีการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน

ชุมชนบ้านสทิงหม้อ อำเภอสทิงหม้อ จังหวัดสงขลา เป็นชุมชนโบราณ ที่ตั้งอยู่บริเวณปากคลองสทิงหม้อ ซึ่งเป็นลำน้ำที่ผ่ากลางตามแนวยาวของคาบสมุทรสทิงพระ ไหลสู่ทะเลสาบสงขลา ซึ่งใช้เป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำที่สำคัญในพื้นที่ซึ่งคนไม่น้อยกว่า 100 ปี ในอดีตคลองดังกล่าวเป็นเส้นทางเดินทางไปค้าขาย โดยเฉพาะหน้ามรสุมเพื่อหลบคลื่นลม ซึ่งยามปกติจะใช้เส้นทางด้านอ่าวไทยเป็นหลัก เส้นทางนี้สามารถเดินทางเพื่อนำสินค้าคือหม้อดิน ไปขายถึงนครศรีธรรมราช และเที่ยวกลับก็จะซื้อสินค้าจากนครศรีธรรมราช กลับมาขาย นอกจากนี้ยังมีทรัพยากรทางธรรมชาติ ทางทะเล เช่น ป่าโกงกาง ลำพู ด้านประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ชุมชนแห่งนี้มีมรดกศิลปการแสดงหนังตะลุง คือ หนังตะลุงฉิ่น ธรรมโฆษณ์ ซึ่งได้รับยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (หนังตะลุง) สถาปัตยกรรมโบราณจากวัดต่างๆเป็นคุณค่าทางประวัติศาสตร์และสุนทรียศาสตร์ ตลอดจนวิถีแห่งความงามทางวัฒนธรรมและความเชื่อที่สามารถสืบทอดมาจนถึงทุกวันนี้ ซึ่งแฝงไว้ด้วยคติ ความศรัทธา และแนวทาง

การอยู่ร่วมกันระหว่างสองศาสนาอันเป็นอัตลักษณ์ระหว่างชาวไทยพุทธกับมุสลิม ประเพณีและความเชื่อที่น่าสนใจ อาทิ ประเพณีทำบุญประจำปีวันพ้อท่าน ประเพณีการแต่งงานกับนางไม้ ประเพณีการทำตายายละหนม นอกจากนี้วิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนส่วนใหญ่ยังคงยึดอาชีพการทำนา ทำสวน การขึ้นตาลโตนด การหาปลาแบบ ประมงพื้นบ้าน การทำขนมพื้นบ้านจนเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน

การได้ศึกษาชุมชนสทิงหม้อ จึงเป็นอีกชุมชนหนึ่งที่มีศักยภาพในทางทรัพยากร การท่องเที่ยว ทั้งทางด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้คนรุ่นหลังและผู้สนใจได้สัมผัสความหลากหลายที่ดำรงอยู่ในผืน แผ่นดินเล็กๆแต่มีความยิ่งใหญ่ทางมรดกอันควรค่าแก่การศึกษาหรือท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

6. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

6.1 เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนสทิงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

6.2 เพื่อศึกษารูปแบบ แนวทาง และวิธีการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยการพึ่งตนเองของชุมชน ในท้องถิ่นอย่างเหมาะสม

7. ขอบเขตของโครงการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา ชุมชนสทิงหม้อ อำเภอ สิงหนคร จังหวัด สงขลา

7.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว และหารูปแบบ แนวทาง และ วิธีการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยการพึ่งตนเองของชุมชนในท้องถิ่นของชุมชนสทิงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

7.1.1 สสำรวจข้อมูลด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน

7.1.2 ข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นของผู้นำและประชาชนในชุมชน

7.1.3 วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำไปสู่การจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

7.1.4 รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทาง ทะเล การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

7.1.5 รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรมและประเพณี และการท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท

7.1.6 รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษาและวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวแบบผสมผสาน

7.1.7 สรุปรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนสทิงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

7.1.8 รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนสทิงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

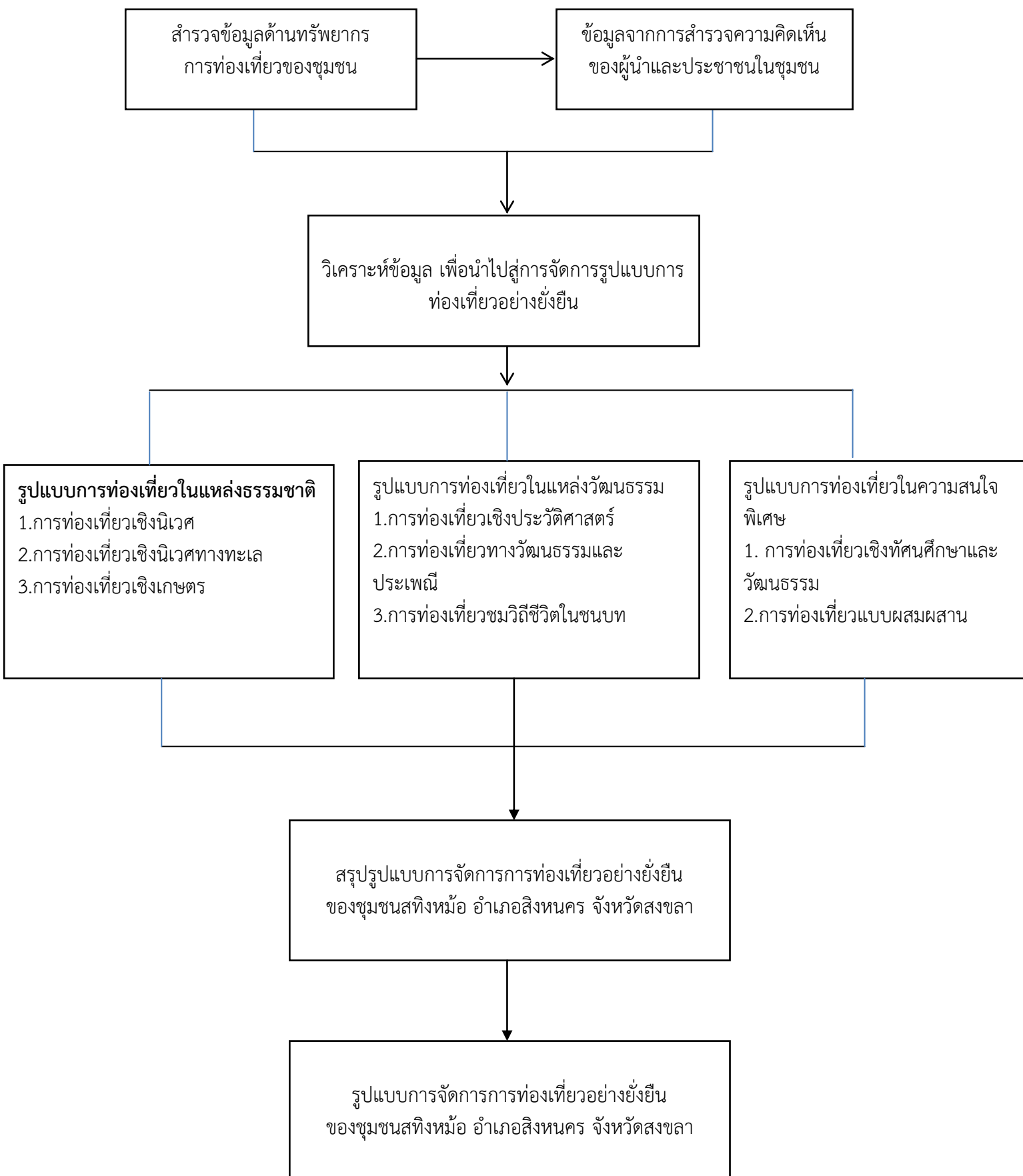
7.2 ขอบเขตด้านประชากร คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่หมู่ที่ 1-6 ในชุมชนสทิงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา จำนวน 26,482 คน (รายงานสถิติจำนวนประชากร ตามหลักฐานทะเบียนราษฎร อำเภอสิงหนคร 2557)

7.3 ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่หมู่ที่ 1-6 อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา จำนวน 26,482 คน (รายงานสถิติจำนวนประชากร ตามหลักฐานทะเบียนราษฎร อำเภอสิงหนคร 2557) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 394 คน (คำนวณจากสูตร Taro Yamane อ้างในยุทธ ไกรวรรณ 2553)

7.4 ขอบเขตด้านพื้นที่ คือชุมชนสทิงหม้อ อำเภอลำลูกขัน จังหวัดสงขลา

7.5 ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย คือตั้งแต่เดือนตุลาคม 2560 ถึง เดือน
กันยายน 2561

8. ทฤษฎี สมมุติฐาน (ถ้ามี) และกรอบแนวคิดของโครงการวิจัย

9. การทบทวนวรรณกรรม/สารสนเทศ (information) ที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา ชุมชนสตึงหม้อ อำเภอ สิงหนคร จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเสนอเป็นแนวทางในการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ
2. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการท่องเที่ยว
3. แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
4. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชุมชนสตึงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ

1.1 ความหมายของการจัดการ

ความหมายของการจัดการ (Management) ได้มีนักวิชาการต่าง ๆ ให้ความหมายของการจัดการไว้ดังนี้

การจัดการ หมายถึง ศิลปะของการกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้บรรลุผลโดยผ่านบุคคลอื่น (Kinicki and Williams, 2006 : 4)

การจัดการ หมายถึง การวางแผน การจัดองค์การ การนำและการควบคุมทรัพยากรมนุษย์ และทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (George and Jones, 2006 : 5)

การจัดการ หมายถึง การประสานกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้งานสมบูรณ์ทั้งทางด้านประสิทธิภาพ และประสิทธิผล โดยใช้บุคคลอื่น ๆ (Robbin and Coulter, 2005 : 7)

การจัดการ หมายถึง กระบวนการทำงานโดยบุคคลและทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การ (Bateman and Snell, 2002 : 14)

จากความหมายการจัดการดังกล่าว สรุปได้ว่าการจัดการประกอบไปด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ 3 ประการคือ

1. การจัดการเป็นกระบวนการดำเนินงานที่ต่อเนื่องกันและสัมพันธ์กัน อัน
การวางแผน(Planning) การจัดองค์การ(Organizing) การนำ (Leading) และการควบคุม(Controlling)
2. โดยใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ผสมผสานกัน ระหว่างทรัพยากรมนุษย์(Human Resource) และ
ทรัพยากรทางการบริหารอื่น ๆ เช่น ทรัพยากรทางการเงิน (Financial Resource) ทรัพยากรด้าน สารสนเทศ
(Information Resource) ทรัพยากรทางกายภาพ(Physical Resource) อันได้แก่ วัตถุดิบ ที่ดิน เครื่องจักร เครื่องมือ
โรงงาน สำนักงาน เป็นต้น
3. เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การทั้งทางด้านประสิทธิภาพ(Efficiency) และประสิทธิผล
(Effectiveness)

1.2 ความสำคัญของการจัดการ

การจัดการมีความสำคัญพอสรุปได้ ดังนี้

- 1.2.1 ทำให้องค์กรสามารถตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 1.2.2 ทำให้องค์กรมีระบบการบริหารที่ดีภายในองค์การ ส่งผลทำให้ผลการปฏิบัติงานขององค์กรสูงขึ้น

1.2.3 ทำให้องค์การมีการจัดการทรัพยากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุผลตามเป้าหมายขององค์การ

1.2.4 การจัดการเป็นเครื่องมือของผู้บริหารทุกระดับในองค์การ ในการพัฒนาองค์การของตนให้ เป็นองค์การที่มีผลการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศทางการบริหาร

1.2.5 ผู้บริหารสามารถอาศัยกระบวนการจัดการในการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ ทั้งท ่างด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1.2. 6 การจัดการมีบทบาทต่อผู้บริหารในการกำหนดกิจกรรมและขอบเขตการทำงานของพนักงานในองค์การ และเป็นเครื่องมือสนับสนุนภารกิจของแต่ละคน นำไปสู่การบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การได้

1.2.7การจัดการเป็นการแสวงหาแนวทางที่ดี ที่สุดในการปฏิบัติงาน และช่วยประสานงานให้ ทุกฝ่ายทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายคือ ความสำเร็จขององค์การ

1.3 หน้าที่และบทบาทของการจัดการ

การจัดการถือเป็นภารกิจสำคัญที่จะช่วยให้องค์การมีการใช้ทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย องค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิ ผล ซึ่งผู้ที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงในเรื่องนี้ก็คือ ผู้บริหารขององค์การ ดังนั้นการศึกษาถึงงานของผู้บริหารจะช่วยให้ผู้บริหารได้ทำความเข้าใจในงานของตนเอง โดยมีแนวทางการศึกษาที่สำคัญ 2 วิธีการ คือ

1.3.1 หน้าที่การจัดการ (Management Functions) เป็นการศึกษาถึงหน้าที่การจัดการว่า ผู้บริหารมีหน้าที่สำคัญอะไรบ้างที่มีความจำเป็นต่อความสำเร็จขององค์การ ไม่ว่าจะเป็นองค์การใน ลักษณะใดก็ตาม ซึ่งประกอบไปด้วย หน้าที่ทางด้านการวางแผน(Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) โดยหน้าที่การจัดการดังกล่าวอาจเรียกว่าเป็น กระบวนการจัดการ (Management Process) ที่มีลำดับเริ่มต้นจากการวางแผนไปสิ้นสุดที่การควบคุม หรือที่เรียกชื่อย่อว่า เป็นหน้าที่หรือกระบวนการ POLC

1.3.2 บทบาททางการจัดการ (Managerial Roles) เป็นการศึกษาถึงพฤติกรรมการทำงานของ ผู้บริหารที่ได้ใช้เวลาไปในบทบาทต่าง ๆ ซึ่งบทบาทของการจัดการถือว่าเป็นกลุ่มของภาระงานต่าง ๆ ที่เฉพาะเจาะจงที่บุคคลหนึ่ง ๆ ที่เป็นผู้บริหารถูกคาดหวังให้ปฏิบัติตามตำแหน่งที่มีอยู่ในองค์การ

1.4 หน้าที่การจัดการ

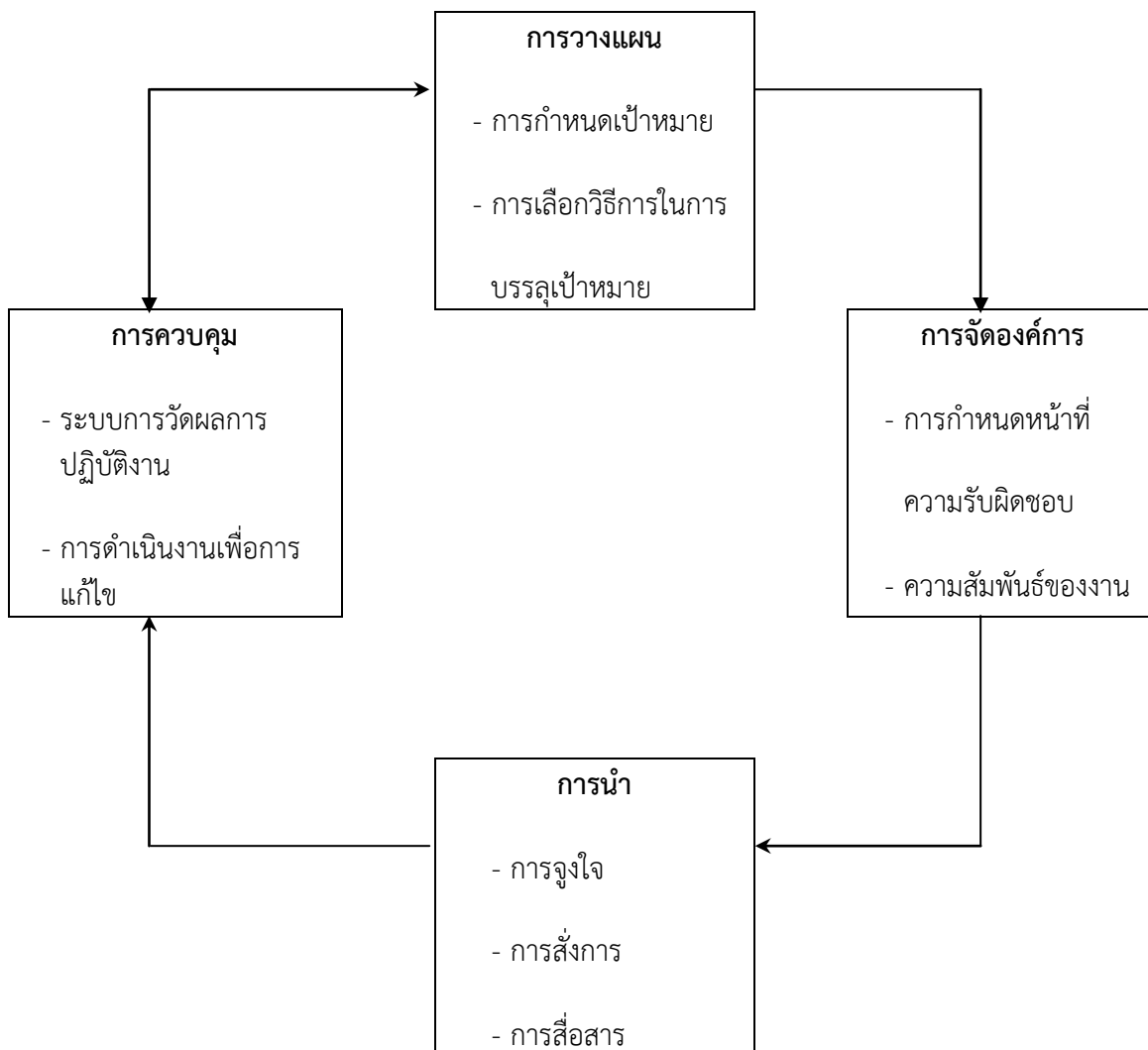
ผู้บริหารในทุกระดับขององค์การไม่ว่าจะเป็นองค์การขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ก็ตาม ต่างมี หน้าที่และความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานที่สำคัญ 4 ประการ อันประกอบไปด้วยกระบวนการ จัดการ ดังต่อไปนี้

1.4.1 การวางแผน หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารใช้ในการเลือกและกำหนดเป้าหมายที่เหมาะสมตลอดจนวิธีการ ปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จ ดังนั้นกระบวนการของการวางแผนจึงเกี่ยวข้องกับการมีวิสัยทัศน์ (Vision) เพื่อกำหนดพันธกิจ (Mission) และเป้าหมาย (Goal) ขององค์การการเลือกวิธีการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และการจัดสรรทรัพยากรขององค์การ

1.4.2 การจัดองค์การ หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารใช้ในการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของงาน เพื่อให้สมาชิกองค์การทำงานร่วมกันให้บรรลุเป้าหมายองค์การ ดังนั้น การจัดองค์การจึงเกี่ยวข้องกับการจัดกลุ่มบุคคลเข้าไปในแผนงานต่าง ๆ ตามชนิดของภาระงานต่าง ๆ ที่เฉพาะเจาะจงเพื่อให้ บุคลากรเหล่านั้นปฏิบัติงาน ซึ่งผู้บริหารองค์การต้องกำหนดสายของอำนาจหน้าที่ (Line of Authority) และความรับผิดชอบ (Responsibility) ระหว่างบุคคลและกลุ่มต่าง ๆ ในองค์การที่ได้รับมอบหมายให้ทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การ

1.4.3 การนำ หมายถึง การจูงใจ การสั่งการ และการมีอิทธิพล เพื่อโน้มน้าวบุคคลากรในองค์การในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ ดังนั้น การนำจึงเกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ (Leadership) การจูงใจ (Motivation) และการสื่อสาร (Communication) ที่ผู้บริหารจะกระตุ้นให้พนักงานมีศักยภาพในการทำงานสูง เสริมสร้างขวัญและกำลังใจผู้ใต้บังคับบัญชาในการปฏิบัติงานให้สำเร็จตามที่ต้องการ

1.4.4 การควบคุม หมายถึง กระบวนการติดตามผลการปฏิบัติงานและแก้ไขปรับปรุงในสิ่งที่จำเป็น หรือเป็นขั้นตอนของการวัดผลการทำงานนำไปเปรียบเทียบกับมาตรฐาน หรือเกณฑ์ที่กำหนดไว้ว่าผลการปฏิบัติงานจริงเป็นไปตามมาตรฐานหรือเกณฑ์ดังกล่าวหรือไม่ เพื่อที่จะได้ปรับปรุงแก้ไขผลการปฏิบัติงานขององค์การให้ดียิ่งขึ้น จากหน้าที่การจัดการหรือกระบวนการจัดการทั้ง 4 สามารถสรุปได้ดังนี้

ภาพที่ 1.2 หน้าที่การจัดการหรือกระบวนการจัดการ
ที่มา : George and Jones, 2006 : 8

1.5 บทบาทการจัดการ

ในปลายทศวรรษที่ 1960 เฮนรี มินท์เบิร์ก (Henry Mintzberg) ได้ทำการศึกษาการปฏิบัติงาน ของประธานเจ้าหน้าที่บริหาร (Chief Executive Officer : CEO) ชาวอเมริกัน 5 คน อย่างละเอียด เกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริหารที่ถูกกำหนดขึ้นมาจากความสัมพันธ์กับงานที่สามารถระบุออกมาได้โดยที่ Mintzberg ได้สรุปว่าผู้บริหารได้ปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน 10 บทบาท และบทบาททั้ง 10 มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันเป็นอย่างมาก โดยที่แต่ละบทบาทเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลและกลุ่มต่าง ๆ ทั้งจากภายในองค์กรและภายนอกองค์กร โดยที่ Mintzberg ได้จัดกลุ่มบทบาทการจัดการ(Managerial Roles) ทั้ง 10 บทบาทออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ (Robbin and Coulther, 2005 :10-11)

1.5.1 บทบาทด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Roles)

1.5.2 บทบาทด้านข้อมูลข่าวสาร (Information Roles)

1.5.3 บทบาทด้านการตัดสินใจ (Decisional Roles)

ในแต่ละช่วงเวลาผู้บริหารมักจะดำเนินบทบาทต่าง ๆ หลายบทบาทควบคู่กันไป ซึ่งในการศึกษาในด้านบทบาทนี้จะเห็นได้ว่าแต่ละบทบาทต่างแฝงอยู่ในหน้าที่การจัดการ (POLC) หน้าที่ใดหน้าที่หนึ่งทั้งสิ้น ซึ่งแต่ละบทบาทมีรายละเอียดดังนี้

1.บทบาทด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล จะเกี่ยวข้องกับการประสานงานและการปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกองค์กร และบุคคลภายนอกองค์กร ซึ่งประเภทของบทบาทนี้ได้จัดแบ่งเป็นบทบาทที่สำคัญคือ

1.1 บทบาทประธาน (Figurehead Role) ตำแหน่งผู้นำถือเป็นสัญลักษณ์ขององค์กร ที่ต้องมีการกึ่งในการปฏิบัติหน้าที่ประจำภารกิจหนึ่งทั้งในด้านกฎหมายหรือในด้านสังคม ตัวอย่างกิจกรรม ที่ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติ ได้แก่ การต้อนรับผู้มาเยี่ยมชมกิจการ การลงนามในเอกสารสัญญาต่าง ๆ เป็นต้น

1.2 บทบาทผู้นำ (Leader Role) รับผิดชอบในการสร้างแรงจูงใจและการกระตุ้นบุคลากรให้ปฏิบัติงานในการจัดคนเข้าทำงาน ฝึกอบรม และกำหนดหน้าที่งาน ตัวอย่างกิจกรรมที่ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติ ได้แก่ การจ้างงาน การฝึกอบรม การจูงใจ และสั่งการผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นต้น

1.3 บทบาทผู้ประสานงาน (Liaison Role) สร้างเครือข่ายของตนเองในการติดต่อกับภายนอก และผู้แจ้งข่าวที่ให้การสนับสนุนและให้ข้อมูลข่าวสาร ตัวอย่างกิจกรรมที่ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติ ได้แก่ การตอบจดหมาย การประชุมกับบุคคลภายนอก ตลอดจนการปฏิบัติกิจกรรมอื่น ๆ กับบุคคล ภายนอก เป็นต้น

2. บทบาทด้านข้อมูลข่าวสาร ถือเป็นบทบาททั้งในด้านการรับ การประมวลผล และการ ถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารให้กับบุคคลต่าง ๆ ซึ่งประเภทของบทบาทนี้ได้จัดแบ่งเป็น 3 บทบาทที่สำคัญ คือ

2.1 บทบาทด้านผู้ตรวจสอบ (Monitor Role) สืบหาและรับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อย่าง กว้างขวาง เพื่อทำความเข้าใจองค์กรและสภาพแวดล้อมองค์กร ทั้งนี้เพื่อให้เป็นศูนย์กลางของข้อมูล ข่าวสารทั้งภายในและภายนอกองค์กร ตัวอย่างกิจกรรมที่ผู้บริหารต้องปฏิบัติ ได้แก่ การอ่านรายงานและวารสารต่าง ๆ การติดต่อกับบุคคลต่าง ๆ เป็นต้น

2.2 บทบาทผู้เผยแพร่ (Disseminator Role) การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากบุคลากรอื่นให้กับสมาชิกองค์กร ข้อมูลข่าวสารบางอย่างเป็นข้อเท็จจริง ข้อมูลข่าวสารบางอย่างต้องนำมาตีความและข้อมูล ข่าวสารบางอย่างต้องนำมารวมกันเพื่อให้มีคุณค่าต่อองค์กร ตัวอย่างกิจกรรมที่ผู้บริหารต้องปฏิบัติ ได้แก่ การประชุม การสื่อสารต่าง ๆ เพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น

2.3 บทบาทผู้ประชาสัมพันธ์ (Spokesperson Role) การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารให้กับบุคคลภายนอกในเรื่องแผน นโยบาย การปฏิบัติ และผลงานขององค์กร ทั้งนี้เพื่อทำให้องค์กรเป็น ผู้เชี่ยวชาญของอุตสาหกรรม ตัวอย่างกิจกรรมที่ผู้บริหารต้องปฏิบัติ ได้แก่ การแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน ในเรื่องราวเกี่ยวกับองค์กรเป็นการให้ข่าวสารที่ถูกต้อง เป็นต้น

3. บทบาทด้านการตัดสินใจ จะเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับวิธีการที่ผู้บริหารใช้ในการวางแผน เชิงกลยุทธ์ การจัดหา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรองค์กร ซึ่งประเภทของบทบาทนี้ได้จัดแบ่งเป็น 4 บทบาทที่สำคัญ คือ

3.1 บทบาทผู้ประกอบการ (Entrepreneur Role) การตรวจสอบองค์การและสภาพแวดล้อมเพื่อค้นหา โอกาสและความคิดริเริ่มในการพัฒนาโครงการต่าง ๆ เพื่อนำมาสู่การเปลี่ยนแปลง ตลอดจนให้คำแนะนำ แก่โครงการต่าง ๆ ตัวอย่างกิจกรรมที่ผู้บริหารต้องปฏิบัติ ได้แก่ การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ กระบวนการผลิต วิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์การ เพื่อเตรียมพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างทันที่ เป็นต้น

3.2 บทบาทผู้จัดการกับการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ (Disturbance Handler Role) รับผิดชอบในการจัดการกับเหตุการณ์ที่ไม่คาดหวัง หรือวิกฤตที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงทรัพยากร ตลอดจน จัดการกับปัญหาและแรงกดดันต่าง ๆ ตัวอย่างกิจกรรมที่ผู้บริหารต้องปฏิบัติ ได้แก่ การจัดทำกลยุทธ์ และพิจารณาการระดมทุนใหม่เกี่ยวกับปัญหาและวิกฤตการณ์ต่าง ๆ เป็นต้น

3.3 บทบาทผู้จัดสรรทรัพยากร (Resource Allocator Role) รับผิดชอบในการจัดสรรทรัพยากรองค์การทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นการจัดทำหรือการอนุมัติซึ่งเป็นการตัดสินใจที่มีผลกระทบอย่างสำคัญต่อองค์การทั้งหมด ตัวอย่างกิจกรรมที่ผู้บริหารต้องปฏิบัติ ได้แก่ การออกกำหนดการ การจัดทำงบประมาณ และการอนุมัติ เป็นต้น

3.4 บทบาทผู้เจรจาต่อรอง (Negotiator Role) รับผิดชอบในการเจรจาต่อรองที่สำคัญ ๆ ขององค์การ ตัวอย่างกิจกรรมที่ผู้บริหารต้องปฏิบัติ ได้แก่ การร่วมเจรจาต่อรองกับสหภาพแรงงาน การเจรจากับผู้ขายปัจจัยการผลิตและลูกค้ารายใหญ่ขององค์การ เป็นต้น

2. แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

2.1 ความหมายของการท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) ว่า หมายถึงการท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มเล็กที่มีการจัดการอย่างดีเยี่ยม เพราะสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยว ให้มีความดึงดูดใจอย่างไม่เสื่อมคลาย และธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุง คุณภาพให้ได้ผลกำไรอย่างเป็นธรรม โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยือนสม่ำเสมออย่างเพียงพอ แต่มีผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมที่น้อยที่สุดอย่างยั่งยืน

องค์การการท่องเที่ยวแห่งโลก (WTO, 2004) ได้ให้อธิบายคำจำกัดความล่าสุดของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (sustainable Tourism) ว่าการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไม่ใช่เป็นเพียงแค่การท่องเที่ยวขนาดเล็กหรือการตลาดเฉพาะกลุ่ม (Niche tourism segments) หากแต่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะต้องครอบคลุมถึงการตลาดโดยรวมหรือที่เราเรียกกันบ่อยครั้งว่า “การท่องเที่ยวแบบมวลชน” (Mass tourism) โดยทั่วไปการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีความสำคัญต่อการเสมอภาคระหว่างเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม รวมไปถึงสังคมและวัฒนธรรมของคนที่อยู่ในปัจจุบันต่อไปจนถึงคนในอนาคต ดังนั้น หลักการและแนวคิดที่สำคัญของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในคำจำกัดความของ WTO จึงประกอบด้วย

1. การท่องเที่ยวต้องตระหนักและใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด

1. การเคารพในสังคม วัฒนธรรม และประเพณีของประชาชนพื้นเมือง รวมไปถึงการรู้จักปรับตัวและเข้าใจถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมและประเพณีของแต่ละชุมชน

2. การสร้างความเจริญมั่นคงทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควร

ก่อให้เกิดการกระจายของรายได้อย่างเป็นธรรมและทั้งถึงแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยว (tourism stakeholder) นอกจากนี้ ยังควรที่จะก่อให้เกิดการจ้างงานและการสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น รวมไปถึงการมีส่วนสำคัญในการช่วยลดความยากจนในท้องถิ่นด้วย

นอกจากการท่องเที่ยว แบบยั่งยืนจะต้องให้ความสำคัญในด้านสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และ เศรษฐกิจแล้ว ยังจะต้องคำนึงถึงความร่วมมือกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยว (Tourism stakeholder) ทุกฝ่ายรวมไปถึงจะต้องสามารถรักษาความพึงพอใจสูงสุดของนักท่องเที่ยว การดำเนินการวางแผนอย่าง ต่อเนื่อง และที่สำคัญจะต้องมีเครื่องมือดัชนีที่ใช้วัดประสิทธิภาพต่อผลกระทบของการดำเนินการในส่วนต่างๆ เพื่อสามารถนำไปปรับปรุงและแก้ไขให้เกิดความยั่งยืนได้ต่อไปในอนาคต

2.2 แนวคิดองค์ประกอบของทรัพยากรท่องเที่ยว

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวนั้นได้มีนักวิชาการได้กล่าวถึงองค์ประกอบไว้อย่างหลากหลาย พอสรุปได้ว่าองค์ประกอบของทรัพยากรการท่องเที่ยวควรมีองค์ประกอบหลักอย่างน้อย 3 ประการ หรือ 3A's ดังต่อไปนี้ คือ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548 ก, หน้า 28-29)

1. ทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดของทรัพยากรท่องเที่ยวที่ต้องมีสิ่งดึงดูดใจอย่างใดอย่างหนึ่งในการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยี่ยมชมเยือนสถานที่นั้น ๆ ซึ่งสิ่งดึงดูดใจการท่องเที่ยวย่อมแตกต่างกันไปตามประเภทของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยแต่ละกลุ่มจะสนใจสิ่งดึงดูดใจของทรัพยากรท่องเที่ยวแต่ละประเภทแตกต่างกันไป เช่น นักท่องเที่ยวกลุ่มหนึ่งอาจสนใจด้านความสวยงามของธรรมชาติ ก็ชอบที่จะไปเที่ยวภูเขาหรือหาดทราย หรือนักท่องเที่ยวอีกกลุ่มหนึ่งอาจสนใจด้านโบราณสถาน ก็ชอบที่จะไปเที่ยวชมอุทยานประวัติศาสตร์ เป็นต้น นอกจากนั้นภาพลักษณ์และราคา ค่าเข้าชมของทรัพยากรท่องเที่ยวก็มีส่วนในการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมทรัพยากรท่องเที่ยวนั้น

2. ทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีเส้นทางขนส่งเข้าถึง (Accessibility) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวที่ต้องมีเส้นทางหรือเครือข่ายคมนาคมขนส่งที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวนั้น ตลอดจนสามารถติดต่อเชื่อมโยงกันระหว่างทรัพยากรท่องเที่ยวหนึ่งกับอีกทรัพยากรท่องเที่ยวหนึ่งที่อยู่บริเวณใกล้เคียง อีกทั้งต้องมีที่จอดรถหรือสถานีรถไฟหรือท่าเรือ หรือท่าอากาศยานเพื่อให้ธุรกิจการขนส่งสามารถนำนักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวยังทรัพยากรท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและปลอดภัย

3. ทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวที่ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้บริการนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามายังทรัพยากรท่องเที่ยวนั้น ให้ได้รับความสะดวกสบายและความประทับใจ ทำให้นักท่องเที่ยวอยากอยู่ท่องเที่ยววันขึ้น ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเพื่อให้การเดินทางเป็นไปด้วยความสะดวกสบายและปลอดภัย โดยปกติสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเหล่านี้รัฐบาลจะเป็นผู้จัดหาและพัฒนาเพื่อบริการแก่ประชาชนของตนเอง แล้วถือเป็นผลพลอยได้ในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการที่ได้อธิบายว่า องค์ประกอบของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่มีความสำคัญเช่นกัน คือ การเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) เพราะองค์ประกอบดังกล่าวมีผลอย่างยิ่งต่อค่าใช้จ่าย ความรวดเร็วและความสะดวกสบายในการเดินทางเข้าสู่สถานที่นั้น ซึ่งรวมถึงสาธารณูปโภคในส่วนของการคมนาคมขนส่ง บิน รถไฟ ท่าเทียบเรือ รวมถึงความจุ ความรวดเร็ว ราคาและความหลากหลายของสาธารณูปโภคเหล่านี้ รวมทั้งกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการออกวีซ่า และการตรวจคนเข้าเมือง (Middleton, 1994)

Dickman (1996) กล่าวถึงองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวว่าแหล่งท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว (Tourist Destination and Tourism Product) จำเป็นต้องประกอบด้วย 5

องค์ประกอบหลัก หรือองค์ประกอบ 5A คือสิ่งที่ดึงดูดใจ (Attraction) สิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง (Accessibility) สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ (Amenity) ที่พัก (Accommodation) และกิจกรรมต่าง ๆ (Activity)

1. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) จัดเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว ณ สถานที่นั้นซึ่งแหล่งท่องเที่ยวสามารถแบ่งแยกเป็นสถานที่สำคัญทางศาสนา หาดทราย ชายหาด ภูเขา อุทยานแห่งชาติ เทศกาลต่าง ๆ หรือสถานที่ที่มีความสวยงามเป็นเอกลักษณ์และเป็นที่โด่งดังและโดยทั่วไป แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงมักจะมีสิ่งดึงดูดใจมากกว่า 1 อย่าง เช่น ภูเก็ตซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลาย เช่น หาดทราย กิจกรรมทางน้ำ สถานบันเทิงต่าง ๆ รวมทั้งสถาปัตยกรรมที่น่าสนใจ

2. สิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง (Accessibility) ความสะดวกสบายทำให้นักท่องเที่ยวหรือคนเดินทางเข้าไปถึงสถานที่ได้รวดเร็ว ปลอดภัย และสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น แหล่งท่องเที่ยวต้องมีระบบขนส่ง ซึ่งประกอบด้วยเส้นทาง พาหนะ สถานี และผู้ประกอบการขนส่ง มีวัตถุประสงค์ในการลำเลียงคนและสิ่งของไปยังจุดหมายปลายทาง

3. สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ (Amenity) ซึ่งหมายถึงสิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานต่อนักท่องเที่ยว เช่น สาธารณูปโภคน้ำ ไฟ โทรศัพท์ ห้องสุขา และสิ่งอำนวยความสะดวกที่นักท่องเที่ยวมีความจำเป็นต้องใช้ เช่น โรงพยาบาล ธนาคาร สำนักงาน ไปรษณีย์ การบริการในห้องฉุกเฉิน ก็มีความสำคัญเช่นกัน

4. ที่พัก (Accommodation) แหล่งท่องเที่ยวควรมีจำนวนที่พักที่เพียงพอ พร้อมทั้งมีความหลากหลายด้านราคาและการบริการ ที่เหมาะสมต่อสถานที่ และที่พักควรอยู่ไม่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยวมากนัก

5. กิจกรรมต่าง ๆ (Activity) ที่นักท่องเที่ยวสามารถกระทำในช่วงเวลาที่พำนักและท่องเที่ยว ณ สถานที่นั้น เพื่อให้การท่องเที่ยวและช่วงเวลาก่อนการพักผ่อนของนักท่องเที่ยวน่าสนใจมากขึ้น และกิจกรรมต่าง ๆ ควรมีความหลากหลายและตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมที่เกี่ยวกับการจับจ่ายใช้สอย กิจกรรมทางทะเล เช่น ดำน้ำ วัยน้ำ เป็นต้น

2.3 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

1.สินค้าทางการท่องเที่ยวหรือทรัพยากรการท่องเที่ยว (Tourism Resources) จัดเป็นอุปทานการท่องเที่ยว (Tourism Supply) ที่มีลักษณะพิเศษ กล่าวคือ เป็นอุปทานที่รวบรวมเอาสินค้าและบริการหลายประเภททั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมเข้าไว้ด้วยกัน เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตชุมชน อัญมณีไมตรี ซึ่งสินค้าเหล่านี้มีคุณสมบัติที่แตกต่างกัน ซึ่งโดยทั่วไปแล้วแหล่งท่องเที่ยวจะหมายถึง “แหล่งที่เป็นจุดหมาย (Destination) ของการท่องเที่ยว หรือพื้นที่ที่รองรับนักท่องเที่ยว มีทรัพยากรกิจกรรมและการบริการที่เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว” นั่นเอง สำหรับสินค้าและบริการในด้านการท่องเที่ยวนั้น ฉลองศรี พิมลสมพงษ์ (2548) ได้กล่าวว่ามีลักษณะเฉพาะดังนี้

1.1 สินค้ามีลักษณะเป็นนามธรรม ไม่สามารถจับต้อง หรือสัมผัสก่อนการตัดสินใจซื้อได้ เช่น การเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ลูกค้าจะซื้อจากจินตนาการ อารมณ์ ความรู้สึกส่วนตัว และประสบการณ์

1.2 สินค้ามีเอกลักษณ์ มีเฉพาะแบบเดียวไม่เหมือนใคร ไม่ว่าจะเป็นสิ่งดึงดูดใจทางธรรมชาติ (Natural Attractions) หรือสิ่งดึงดูดใจที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man-made Attractions) ซึ่งอาจมีบางส่วนที่สร้างเลียนแบบจนดูเหมือนหรือคล้ายคลึงกันได้ แต่ผู้ขายก็ต้องพยายามเลือกสรรใช้กลยุทธ์การสร้างแตกต่างในตัวสินค้าให้มีความแปลกแตกต่างจากสินค้าของคู่แข่ง และอยู่ในความนิยมของลูกค้าเพื่อรักษาไว้

1.3 การผลิตและบริการสินค้าเกิดขึ้นในเวลาและสถานที่เดียวกัน เช่น การเดินทางโดยเครื่องบิน การเข้าพักในโรงแรม ลูกค้าจะสามารถบริโภคได้ในเวลาและสถานที่ที่กำหนดเท่านั้น

1.4 กระบวนการซื้อขายสินค้าและบริการ ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เช่น การซื้อรายการนำเที่ยวแบบเหมาจ่าย (Package Tour) ผู้ประกอบการธุรกิจจึ้นนำเที่ยวต้องให้บริการตั้งแต่เริ่มออกเดินทางจนกลับถึงบ้าน

หรือกลับมาถึงจุดเริ่มต้นของการเดินทาง กระบวนการซื้อขายจึงสิ้นสุดลง การเดินทางโดยเครื่องบิน และการเข้าพักในโรงแรมก็เช่นเดียวกัน ผู้ซื้อจะได้รับการบริการตลอดเวลาการบริการสินค้านั้น

1.5 สินค้ามีลักษณะ เน่าเสีย ถ้าลูกค้ามาใช้บริการหรือใช้บริการในเวลาที่กำหนด เช่น การยกเลิกการเดินทางกลุ่มทัวร์ สินค้าและบริการจะถูกทิ้งไปเฉย ๆ เป็นลูกโซ่ ตั้งแต่การยกเลิกเที่ยวบิน โรงแรม ร้านอาหาร และการนำชมสถานที่ต่าง ๆ ถ้าไม่มีลูกค้าอื่นมาซื้อสินค้าและบริการทันในเวลานั้น สินค้าและบริการนั้นก็เสียไป รายได้สูญเปล่า ไม่มีโอกาสในการขายมากเหมือนสินค้าอื่น

1.6 สินค้าการท่องเที่ยวจะขายได้มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับฤดูกาล สภาพภูมิอากาศ เวลาของการบริโภค เช่น ที่พักแรมตามสถานที่ตากอากาศชายทะเล ะเต็มเฉพาะฤดูร้อน ในฤดูหนาวแทบไม่มีคนเข้าพักความต้องการเดินทางโดยเที่ยวบินวันจันทร์หรือวันศุกร์ จะมากกว่าเที่ยวบินวันอังคารถึงพฤหัสบดี

1.7 การซื้อขายสินค้าการท่องเที่ยวมักเป็นการซื้อขายร่วมกันในคราวเดียวกันถึงแม้จะต่างเจ้าของกัน จึงต้องการการร่วมมือทางธุรกิจสูง เช่น การซื้อขายตั๋วเครื่องบินและบริการเรือสำราญ (Fly/ Cruise Packages) และการซื้อขายสินค้าการท่องเที่ยวอย่างใดอย่างหนึ่ง ก่อให้เกิดการซื้อขายสินค้าและบริการในธุรกิจที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การเดินทางโดยเรือสำราญ ลูกค้าต้องการสินค้าและบริการอื่น ๆ ที่ทำเรือที่จอดแวะ เช่น การเที่ยวชมสถานที่รถยนต์รับจ้าง ร้านขายของที่ระลึก เป็นต้น

โดยทั่วไปแล้วแหล่งท่องเที่ยวจะหมายถึง “แหล่งที่เป็นจุดหมาย (Destination) ของการท่องเที่ยว ซึ่งหมายถึงพื้นที่ที่รองรับนักท่องเที่ยว มีทรัพยากร กิจกรรมและการบริการ ที่เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ” นั่นเอง ในประเทศไทยได้แบ่งแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่ให้ความบันเทิงนั้น จัดเป็นส่วนหนึ่งในสถานบริการนักท่องเที่ยว

2. การบริการนักท่องเที่ยว (Tourism Services) เป็นการบริการที่รับรองการท่องเที่ยวจัดเป็นอุปทานประเภทหนึ่ง ซึ่งไม่ได้เป็นจุดมุ่งหมายปลายทางหลักของนักท่องเที่ยว แต่เป็นบริการที่รองรับให้เกิดความสะดวกสบายและความบันเทิงแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งบางครั้งจัดเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เช่นกัน การบริการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่สำคัญได้แก่

2.1 ที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวได้แก่ โรงแรม เกสต์เฮาส์ รีสอร์ท ที่พักกลางแจ้งหรือสถานที่กางเต็นท์ บังกะโล บ้านพักนักท่องเที่ยวตามพื้นที่อนุรักษ์ที่เปิดให้บริการ ซึ่งสถานที่พักเหล่านี้ จะต้องสะอาด สะดวกสบาย ปลอดภัย ราคาเหมาะสมกับที่พักแต่ละประเภท ซึ่งการจัดระดับของโรงแรมที่ยอมรับกันทั่วโลกคือ การจัดระดับโดยใช้สัญลักษณ์เป็นรูปดาว (วรรณ วทัญญู, 2539) คือหากเป็นโรงแรมที่มีระดับหรูหราให้บริการยอดเยี่ยมจะมีสัญลักษณ์ 5-4 ดาวและลดลงมาตามลำดับ

2.2 อาหารและเครื่องดื่ม ประกอบด้วยร้านอาหารประเภทต่าง ๆ เช่น ร้านอาหารประจำชาติต่าง ๆ ร้านอาหารพื้นเมือง ร้านอาหารทั่วไป ศูนย์อาหาร ร้านอาหารบริการเร่งด่วน ร้านขนม เครื่องดื่มตลอดจนร้านอาหารประเภทหาบเร่ รถเข็น ซึ่งการบริการด้านนี้จะเน้น คุณภาพ ความสะอาดถูกสุขอนามัย มีคุณค่าทางอาหาร และราคาไม่แพง

2.3 แหล่งจำหน่ายสินค้าที่ระลึกและสินค้าพื้นเมือง จัดเป็นร้านค้าหรือแหล่งที่ให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการซื้อของฝาก ของที่ระลึก มักเน้นที่คุณค่า ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ มีความสวยงาม อาจมีการบริการด้านบรรจุหีบห่อให้ด้วย

2.4 การบริการนำเที่ยว ซึ่งเป็นกลไกสำคัญทางด้านการท่องเที่ยว โดยมีบทบาทในการเป็นส่วนที่เชื่อมระหว่างสินค้าหรือทรัพยากรการท่องเที่ยว กับนักท่องเที่ยว โดยมากดำเนินการในลักษณะของบริษัทเจ้านำเที่ยว ซึ่งมีมัคคุเทศก์เป็นผู้ให้บริการ

2.5 องค์ประกอบอื่น ๆ เช่น แหล่งบันเทิง แหล่งกิจกรรมและบริการต่าง ๆ ทั้งนี้รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ที่สนับสนุนธุรกิจท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็น การไฟฟ้า การประปา การสื่อสาร สถานพยาบาลระบบกำจัดขยะ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นอื่น ๆ เช่นสถานที่จอดรถ สถานที่และอุปกรณ์ออกกำลังกาย เป็นต้น

3. ตลาดการท่องเที่ยว (Tourism Market) เป็นการแสดงออกซึ่งอุปสงค์ทางการท่องเที่ยว (Tourism Demand) ซึ่งก็หมายถึงตัวนักท่องเที่ยวนั่นเอง ทั้งนี้จัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในธุรกิจการท่องเที่ยว โดยทั่วไปจะเน้นพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็น ลักษณะของนักท่องเที่ยว การกระจายของนักท่องเที่ยว กิจกรรมต่าง ๆ ของนักท่องเที่ยว ฤดูกาลท่องเที่ยว ความคาดหวังและทัศนคติของนักท่องเที่ยว โดยในกระบวนการจัดการได้หมายความว่ารวมถึงการส่งเสริมและการพัฒนาการขยาย และการให้บริการนักท่องเที่ยวด้วย

2.4 วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ซึ่งการเดินทางท่องเที่ยวสามารถเกิดขึ้นได้จากเหตุผลของนักท่องเที่ยวดังนี้ (ศรัญญา วรากุลวิทย์, 2551 หน้า 17-21)

1. การท่องเที่ยวเมื่อมีเวลาว่าง (Leisure) การใช้เวลาว่างของมนุษย์มีความแตกต่างกันตามเจตคติและแวดล้อม การใช้เวลาว่างของบุคคลเป็นไปตามแรงจูงใจส่วนบุคคล (Personal Motivation) แต่ในยุคของข้อมูลข่าวสาร ทำให้คนได้รับรู้ข่าวสารต่าง ๆ ได้โดยง่ายทำให้มีการเดินทางท่องเที่ยวไปในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ตามอัธยาศัยของตนเพิ่มขึ้น ผู้ที่จะมีเวลาว่างจะวางแผนในการเดินทางล่วงหน้าในแหล่งท่องเที่ยวที่แต่ละบุคคลสนใจ

2. การท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อน (Recreation) หมายถึง การท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องการพักผ่อนอย่างแท้จริง การใช้เวลาหยุดงานไปท่องเที่ยวในลักษณะสบาย ๆ เช่น การพักผ่อนในบ้านพักตามอากาศริมทะเล บริเวณบ่อน้ำแร่และเชิงเขา เป็นต้น

3. การท่องเที่ยวในวันหยุด (Holiday) ปัจจุบันการเดินทางท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ จึงมีการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อผ่อนคลายความเครียดจากการหมกมุ่นการทำงานเพื่อดำรงชีพ ในวันหยุดจึงมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากนิยมเดินทางไปต่างท้องถิ่นหรือนอกเมือง นอกถิ่นฐานที่อยู่อาศัยของตน ชาวตะวันตกนิยมเดินทางออกนอกเมืองหรือเดินทางท่องเที่ยวไปท้องถิ่นเพื่อพักผ่อนในวันหยุดสุดสัปดาห์หรือพักร้อนจนเป็นวัฒนธรรมของการเดินทางท่องเที่ยวของชาวตะวันตก

4. การท่องเที่ยวเพื่อการกีฬา (Sport) การท่องเที่ยวชนิดนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ

4.1 การไปชมการแข่งขันกีฬาที่ตนสนใจ เช่น ฟุตบอล มวย เทนนิส และกอล์ฟ เป็นต้น การแข่งขันกีฬานี้ถึงแม้จะมีการย้ายสถานที่แข่งขันก็ยังมีผู้ติดตามไปชมอยู่เสมอ

4.2 การไปแข่งขันกีฬา เล่นกีฬาหรือออกกำลังกาย การเดินทางไปแข่งขันกีฬาในสนามแข่งขันกีฬาที่กำหนดไว้ หรือการไปเล่นกีฬาหรือออกกำลังกาย นักท่องเที่ยวจะเดินทางไปในสถานที่ที่ดึงดูดให้เกิดการเล่นกีฬา เช่น ชายทะเล ภูเขา การเดินป่า ยิงนก ตกปลาและส่องสัตว์ เป็นต้น การท่องเที่ยวชนิดนี้ทำให้ประเทศมีทัศนียภาพหรือลักษณะภูมิประเทศหลากหลาย ทำให้ได้รับประโยชน์จากนักท่องเที่ยวประเภทนี้มาก เช่น ชาวญี่ปุ่นนิยมเดินทางมาตีกอล์ฟในประเทศไทยในวันหยุด และนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางไปป็นเขาหิมาลัย เป็นต้น

5. การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ (Health) ปัจจุบันการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพกำลังเป็นที่นิยม มีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพอย่างมีระบบ เช่น นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางไปประเทศโปแลนด์เพื่อฟื้นฟูสุขภาพ การเดินทางเพื่อไปรับการรักษาทางการแพทย์ เช่น ประเทศคิวบาได้ให้บริการทางการแพทย์ ในการเข้ารับการรักษาในราคาต่ำสำหรับคนไข้ต่างประเทศ การเดินทางไปอาบน้ำแร่ (Spa) ในแหล่งน้ำแร่ต่าง ๆ เช่น ในประเทศไทยมีบ่อน้ำแร่หลายแห่ง ได้แก่ จังหวัดลำปาง เชียงใหม่ กาญจนบุรี และราชบุรี ฯลฯ และการจัดการท่องเที่ยวเหมาะสมเพื่อรักษาสุขภาพและฟื้นฟูสุขภาพของชมรมอายุร้อยปีชีวิเป็นสุข เป็นต้น

6. การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา (Study) คือ เป็นการเดินทางเพื่อไปศึกษาในต่างถิ่นต่างประเทศ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ภูมิ และประสบการณ์ แล้วยังมีการเดินทางเพื่อการฝึกอบรมระยะสั้น การเดินทางเพื่อดูงาน เพื่อไปพัฒนาความรู้ทางด้านภาษาและประสบการณ์ในต่างประเทศ

7. การท่องเที่ยวเพื่อศาสนา (Religion) หมายถึงการเดินทางไปแสวงบุญด้วยความศรัทธา เช่น ในยุคมืด (Dark Age) ประชาชนนิยมเดินทางเพื่อแสวงบุญ (pilgrim) ไปยังสถานที่ที่เป็นความเชื่อในศาสนาของตน จึงกล่าวได้ว่าศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยว สำหรับประเทศไทยประชาชนนิยมการเดินทางไปทอดกฐิน ทอดผ้าป่า ถวายพระพุทธรูป ถวายฉัตร นมัสการสถานที่และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

8. การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ (Business) หมายถึงการเดินทางเพื่อธุรกิจ เพื่อนำสินค้าไปจำหน่ายในชุมชนอื่น ๆ และพัฒนามาเป็นธุรกิจมีระบบอย่างทุกวันนี้ การเดินทางเพื่อธุรกิจในปัจจุบันจำแนกได้หลายประการ ได้แก่ การเดินทางเพื่อให้บริการปรึกษา (Consulting) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการขายสินค้า (Sales) เพื่อการดำเนินการ (Operations) เพื่อการจัดการ (Management) และเพื่อการบำรุงรักษากิจการ (Maintenance) อย่างไรก็ตามถ้าจำแนกเป็นลักษณะใหญ่ ๆ ได้ดังนี้ คือ การท่องเที่ยวเพื่อการประชุม (Meeting) การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล (Incentive) การแสดงนิทรรศการ (Exhibitions) ซึ่งรวมเรียกว่า การท่องเที่ยวแบบ MICE (Weaver & Opperman, 2000, p. 30) ในวงการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในปัจจุบันถือว่าการท่องเที่ยวชนิด MICE นักท่องเที่ยวประเภทนี้มีคุณภาพสูง เนื่องจากมีอำนาจในการซื้อสูง และยังมีผู้ติดตามอีกไม่น้อยกว่าหนึ่งคนซึ่งเป็นสามัคคีธรรม ดังนั้น การท่องเที่ยวในลักษณะนี้จะยังเป็นปัจจัยที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว เพราะการท่องเที่ยวลักษณะนี้ผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนาจะแบ่งเวลาส่วนหนึ่งเพื่อการท่องเที่ยว ต้องมีสถานที่ที่น่าสนใจ สถานที่พักหรือโรงแรมและการคมนาคมต้องมีความสะดวก รวดเร็ว และในปัจจุบันการท่องเที่ยวลักษณะนี้มีแนวโน้มจะสูงขึ้นเรื่อย ๆ

9. การท่องเที่ยวเพื่อการเยี่ยมมิตรและญาติ (Visiting Friends and Relatives หรือ VFR) การท่องเที่ยวชนิดนี้เป็นการท่องเที่ยวที่สำคัญอีกชนิดหนึ่งที่มวลมนุษย์จะเดินทางไปเยี่ยมบิดา มารดา ญาติในถิ่นเกิดของครอบครัว

ปัจจุบันการท่องเที่ยวชนิดเยี่ยมญาติมิตร หรือ Visiting Friends and Relatives หรือ VFR เป็นการท่องเที่ยวที่สำคัญที่สุดเป็นอันดับสองรองจากการท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ การตัดสินใจท่องเที่ยวชนิด VFR นักท่องเที่ยวมีจุดมุ่งหมายปลายทางชัดเจนอยู่ก่อนแล้วซึ่งเป็นแหล่งพำนักของญาติมิตร

10. การท่องเที่ยวเพื่อวัตถุประสงค์ขององค์กร (Mission) การท่องเที่ยวชนิดนี้เป็นการเดินทางของบุคคลหรือคณะบุคคล เพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ขององค์กรของตน เช่น การเดินทางของคณะรัฐบาลเพื่อไปเยือน ไปประชุม ไปเจรจาในต่างประเทศ การเดินทางของคณะทูตเพื่อดำเนินงานตามที่ได้รับมอบหมาย การเดินทางของผู้สอนศาสนาไปยังเมืองต่าง ๆ และประเทศต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ศาสนา เป็นต้น

การท่องเที่ยวขึ้นขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการไปเที่ยว การท่องเที่ยวในวันหยุดอาจจะเป็นการไปพักตากอากาศ ชมสภาพบ้านเมือง หรือการไปใช้ชีวิตความเป็นอยู่ในชนบท รวมไปถึงการเยี่ยมเยือนเพื่อนฝูง จากวัตถุประสงค์ดังกล่าวสามารถแบ่งลักษณะของการท่องเที่ยวออกเป็น 6 ลักษณะ ดังนี้ (วรรณ วทัญญู, 2546, หน้า 17-18)

1. การท่องเที่ยวเพื่อความสนุกสนานและความบันเทิง คือการท่องเที่ยวเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ ประกอบการออกกำลังกายเพื่อชมทิวทัศน์ วัฒนธรรมประเพณี ชีวิตความเป็นอยู่ของท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน การท่องเที่ยวลักษณะนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น รสนิยม ฐานะทางเศรษฐกิจของนักท่องเที่ยว และสิ่งดึงดูดความสนใจของสถานที่แต่ละแห่ง

2. การท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนและสุขภาพ คือการท่องเที่ยวเพื่อใช้เวลาว่างในการพักผ่อนร่างกายและสมอง อาจรวมไปถึงการพักผ่อนหลังเจ็บป่วย โดยใช้เวลาให้นานที่สุดเท่าที่จะทำได้ สถานที่พักจะเลือกสถานที่ที่สงบ สะดวกสบาย อากาศบริสุทธิ์ เช่น ชายทะเล หรือ บนภูเขาที่ห่างไกลจากความอึกทึกครึกโครม เป็นต้น

3. การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาวัฒนธรรม คือ การท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหาความรู้ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวด้วย เป็นการศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ทั้งในแง่ของมานุษยวิทยา และสังคมวิทยา เช่น ชมโบราณสถาน ศิลปะหรือการแสดงต่าง ๆ

4. การท่องเที่ยวเพื่อการกีฬา การท่องเที่ยวแบบนี้มีจุดประสงค์ 2 ประการ คือ

4.1 เป็นการไปชมการแข่งขันกีฬาที่ตนเองสนใจ

4.2 เป็นการไปเที่ยวเล่นกีฬาหรือออกกำลังกาย ซึ่งการท่องเที่ยวประเภทนี้สถานที่ที่จะไปเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวชนิดนี้ทำให้ประเทศมีทัศนียภาพหรือลักษณะภูมิประเทศหลากหลาย ซึ่งเป็นสิ่งที่ดึงดูดความสนใจให้นักกีฬา หรือ นักท่องเที่ยวเดินทางมาสัมผัส ทำให้ได้รับประโยชน์จากนักท่องเที่ยวประเภทนี้มาก เช่น ชายทะเล ภูเขา เป็นต้น

5. การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ การประชุม และสัมมนา ลักษณะการท่องเที่ยวแบบนี้ไม่น่าจะจัดว่าเป็นการท่องเที่ยว ทั้งนี้เพราะตามหลักแล้วการท่องเที่ยวต้องเป็นการเดินทางไปเพื่อที่จะท่องเที่ยวหรือพักผ่อน แต่ความเป็นจริงแล้วผู้ที่ไปเพื่อธุรกิจหรือสัมมนามักจะแบ่งเวลาส่วนหนึ่งไว้สำหรับการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแบบนี้สิ่งที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวคือ ต้องมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ มีสถานที่พักอาศัยหรือโรงแรม และระบบการคมนาคมที่ดีสะดวกรวดเร็ว ปัจจุบันนี้การท่องเที่ยวลักษณะนี้มีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นเรื่อย ๆ

6. การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา คือ การที่บุคคลไปต่างประเทศ เพื่อการศึกษา ดูงาน หรือวิจัย หรือการแลกเปลี่ยนอาจารย์ นักศึกษาระหว่างมหาวิทยาลัย และจะอยู่ในประเทศนั้นเป็นเวลานานนับเดือน การท่องเที่ยวประเภทนี้รวมถึงการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาในประเทศด้วย จัดว่าเป็นนักท่องเที่ยวที่ทำรายได้ให้แก่ประเทศอย่างหนึ่ง

บงอร ฉัตรรุ่งเรือง (25551) ได้กล่าวถึงมูลเหตุจูงใจให้คนอยากเดินทางท่องเที่ยวไว้ดังนี้

มนุษย์ต้องการเดินทางท่องเที่ยวโดยสัญชาตญาณอยู่แล้ว แต่ความต้องการเดินทางท่องเที่ยวของมนุษย์แตกต่างกันไปตามสภาพเศรษฐกิจ สังคม และช่วงเวลาว่าง ถ้ายังมีมูลเหตุจูงใจที่สำคัญช่วยกระตุ้น ก็ยิ่งทำให้มนุษย์อยากเดินทางท่องเที่ยวมากขึ้น มูลเหตุจูงใจให้คนอยากเดินทางท่องเที่ยวมีดังต่อไปนี้ คือ

1. ความต้องการผจญภัย เมื่อมีแหล่งท่องเที่ยวใหม่หรือสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวใหม่ ๆ เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการขนส่ง ที่พักแรม หรืออื่น ๆ ย่อมมี การประชาสัมพันธ์ทำให้คนอยากลองผจญภัยกับแหล่งท่องเที่ยวหรือสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวใหม่ ๆ เหล่านั้น เช่น อยากลองนั่งเครื่องบินความเร็วเหนือเสียง (Supersonic Transport) อยากเที่ยวอวกาศ อยากพักที่พักแบบอิกลู (Igloo) กระต่อน้ำแข็งของชาวเอสกีโม เป็นต้น

2. ความต้องการค้นพบสิ่งใหม่ ๆ ถ้ามองให้ลึก จะมองเห็นได้ว่า การเดินทางเป็นการทำลายความจำเจในชีวิตประจำวัน โดยออกเดินทางไปค้นหาสิ่งใหม่ในชีวิต โดยเฉพาะหนุ่มสาวสมัยใหม่อยากรู้อยากเห็นที่จะได้พบสิ่งใหม่ ๆ เช่น การเดินทางไปท่องเที่ยวในที่ต่าง ๆ จะได้พบเห็นสิ่งที่ตนไม่เคยพบเห็นมาก่อน เป็นต้น

3. ความต้องการคุณค่าในการเดินทางท่องเที่ยว เป็นผลที่เกิดขึ้นหลังจากการเดินทางท่องเที่ยว ผู้เดินทางท่องเที่ยวจะรู้สึกถึงความสนุกสนานหรือความประทับใจในขณะที่ท่องเที่ยวแต่ละครั้ง ทำให้ได้รับคุณค่าในการเดินทางท่องเที่ยวหรือมีคุณค่าเป็นกำไรชีวิตในการท่องเที่ยว

4. ความต้องการค้นคว้าทางวัฒนธรรม เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นการเรียนรู้วัฒนธรรมของประเทศที่ตนไปเที่ยว เช่น ประเพณี เทศกาล พิธีกรรมต่าง ๆ ที่แตกต่างกันทำให้มีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งกับวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น นอกจากนี้ ยังได้ศึกษาภาษาท้องถิ่นที่ใช้ในประเทศที่เดินทางไปท่องเที่ยวอีกด้วย

5. ความต้องการเห็นความเป็นอยู่ของเพื่อนร่วมโลก คนทั่วไปมีความต้องการเห็นความเป็นอยู่ของเพื่อนร่วมโลกว่า ผู้ที่อยู่ในประเทศที่ร่ำรวยกับผู้ที่อยู่ในประเทศยากจนมีความเป็นอยู่แตกต่างกันอย่างไร และยังต้องการเที่ยวชมสิ่งก่อสร้าง สภาพแวดล้อม และพฤติกรรมของคนในท้องถิ่นด้วย

6. ความต้องการการยอมรับของสังคม ผู้เดินทางท่องเที่ยวจะเกิดความพอใจมากถ้าคนที่เขากำลังติดต่อหรือคนที่เขาทำความรู้จักยอมรับนิสัยบางอย่างของเขา บ่อยครั้งที่นักท่องเที่ยวมีความรู้สึกเหมือนคนแปลกหน้า ทำให้เขาต้องเลือกประเทศที่จะเดินทางไปท่องเที่ยวที่ทำให้เขารู้สึกว่าเป็นที่ชื่นชอบและมีการยอมรับตัวเขา ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการจูงใจของมาสโลว์ (Maslow, 1970) ที่ว่ามนุษย์มีความต้องการที่จะได้รับการยกย่องและยอมรับในสังคม

7. ความต้องการความภาคภูมิใจ การที่คนต้องการเดินทางไปท่องเที่ยวยังประเทศต่าง ๆ เนื่องจากต้องการให้ผู้อื่นเห็นว่า ตนได้ไปท่องเที่ยวสถานที่แปลก ๆ แตกต่างจากผู้อื่น ยิ่งเป็นข้อพิสูจน์ว่า เขาเป็นหนึ่งที่ไม่เหมือนใครเหมือน ถือเป็นความภาคภูมิใจในเชิงการท่องเที่ยว ญาติมิตรอาจจะมาขอคำแนะนำ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวจากตนได้อีก

8. ความต้องการยกฐานะและเกียรติภูมิ การที่ได้มีโอกาสเดินทางไปท่องเที่ยว ไม่ว่าจะไปเพื่อวัตถุประสงค์ใด เช่น เพื่อธุรกิจ เข้าร่วมประชุม แข่งขันกีฬา ประกอบศาสนกิจ เยี่ยมญาติ การศึกษา เป็นต้น ล้วนแต่ทำให้ผู้เดินทางไปท่องเที่ยวเป็นคนมีเกียรติในสังคม อันเป็นการยกฐานะและเกียรติภูมิของตนให้สูงขึ้นด้วย

บ็องอร์ ฉัตรรุ่งเรือง (2551) กล่าวว่า ตัวกำหนดความต้องการเดินทางท่องเที่ยว หมายถึง ปัจจัยที่ทำให้ความต้องการเดินทางท่องเที่ยวของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไป ตัวกำหนดความต้องการเดินทางท่องเที่ยว ที่สำคัญมีอยู่หลายตัวด้วยกัน พอสรุปได้ดังต่อไปนี้ คือ

1. ความเจริญทางเศรษฐกิจ ในช่วงที่เศรษฐกิจรุ่งเรืองการเดินทางท่องเที่ยวจะมีมาก บริษัท ต่าง ๆ อาจขอให้ธุรกิจนำเที่ยวช่วยจัดกรุ๊ปทัวร์แก่พนักงานของตนให้เดินทางไปท่องเที่ยวไปในที่ต่าง ๆ แต่ในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำ ธุรกิจประสบปัญหาหนัก การเดินทางท่องเที่ยวก็พลอยซบเซาลงด้วย

2. การเพิ่มขึ้นของรายได้ที่ใช้จ่ายของประชาชน เมื่อประชาชนมีรายได้ที่ใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ก็จะมีเงินเหลือเก็บไว้ท่องเที่ยว ถ้ามีเงินน้อยก็อาจท่องเที่ยวได้บ้างถ้ามีเงินมากอาจท่องเที่ยวไปไกล ๆ ซึ่งมีผลทำให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวมากขึ้น

3. ค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยว หากพื้นที่ใดมีค่าใช้จ่ายการเดินทางท่องเที่ยวสูงก็จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางไปเที่ยวน้อย หากพื้นที่ใดมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางต่ำ ก็จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางไปมาทั้งนี้เพราะนักท่องเที่ยวประเภทมวลชนมีมากกว่านักท่องเที่ยวประเภทพุ่มพวย

4. รสนิยมของประชาชน พื้นที่ใดที่ประชาชนชอบเดินทางไปท่องเที่ยวก็จะทำให้มีการเดินทางท่องเที่ยวมาก พื้นที่ใดที่ประชาชนไม่ชอบเดินทางไปท่องเที่ยวก็จะทำให้การเดินทางเที่ยวน้อยลง

5. ลัทธิเอาอย่าง เป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่มีผลต่อการเดินทางท่องเที่ยว เมื่อพื้นที่ใดมีการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยว ทำให้เกิดลัทธิเอาอย่างหรือเกิดการชักจูงกัน ทำให้พื้นที่อื่นมีการเดินทางท่องเที่ยวมากขึ้นตามไปด้วย

6. การกระจายตัวทางภูมิศาสตร์ พื้นที่ใดมีญาติมิตรกระจายตัวไปยังที่ต่างๆ ย่อมมีการเดินทางไปมาหาสู่กัน ก็จะเกิดการขยายตัวของการเดินทางท่องเที่ยวตามไปด้วย

7. เวลาว่าง นับเป็นปัจจัยอีกหนึ่งตัวที่มีผลต่อการเดินทางท่องเที่ยว คนเราจะเดินทางไปท่องเที่ยวได้ก็ต่อเมื่อมีเวลาว่าง ยิ่งมีเวลาว่างมากก็จะมีโอกาสเดินทางท่องเที่ยวมาก

8. การพัฒนาหรือสร้างแหล่งท่องเที่ยว ไม่ว่าจะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเดิมหรือแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ล้วนเป็นปัจจัยให้มีการเดินทางเพิ่มมากขึ้น

9. ฤดูกาล การเปลี่ยนแปลงฤดูกาลในแต่ละประเทศทำให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวเอชนีฤดูกาลที่ไม่เหมาะสม ย่อมส่งผลให้เกิดการเพิ่มการเดินทางท่องเที่ยว นอกจากนั้น ฤดูกาลยังมีส่วนสำคัญในการกำหนดลักษณะดึงดูดใจให้เดินทางเพื่อชมความงามของแหล่งท่องเที่ยวด้วย เช่น นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปเล่นสกีก็ต้องไปในช่วงฤดู

หนาวที่ปริมาณหิมะตกทับถมมากพอ หรือจะไปดูดอกบัวตองบานก็จะต้องไปในช่วงเดือนพฤศจิกายนของทุกปี เป็นต้น

10. การศึกษา การขยายตัวของการศึกษาและโครงสร้างทางสังคมที่เปลี่ยนแปลง ช่วยให้คนมีการศึกษาสูงขึ้น และได้เรียนรู้เรื่องราวของสังคมอื่น ทำให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นอีกทั้งการมีสตรีอิสระ ที่จะออกเดินทางท่องเที่ยวได้อย่างเสรี ย่อมทำให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

11. สื่อมวลชน การพัฒนาทางเทคโนโลยีช่วยให้การโฆษณาเผยแพร่ข่าวสารการท่องเที่ยวของสื่อมวลชนมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น เช่น การเผยแพร่ทางโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม เป็นต้น ล้วนทำให้ประชาชนจำนวนมากรับข่าวสารการท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึง และมีผลกระทบให้เกิดความต้องการเดินทางท่องเที่ยวมากขึ้น

12. การตลาด การพัฒนาการตลาดที่มีประสิทธิภาพช่วยให้การจำหน่ายบริการทางการท่องเที่ยวถึงมือลูกค้าได้ดียิ่งขึ้น เช่น ระบบการเดินทางก่อนผ่อนชำระ ภายหลัง หรือระบบการส่งข่าวสารถึงลูกค้าเป้าหมายอย่างสม่ำเสมอโดยใช้อินเตอร์เน็ต เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการร่วมมือทางการตลาดระหว่างผู้ประกอบการทางธุรกิจท่องเที่ยวทั้งแนวตั้งและแนวนอน ในการจัดทำเอกสารนำเที่ยวรายการต่าง ๆ เผยแพร่โฆษณา ยิ่งเกิดการจูงใจให้มีการท่องเที่ยวมากขึ้น

13. นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐ ปัจจุบันนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาลมีความสำคัญต่อการเดินทางท่องเที่ยวมาก เช่น การประกาศปีการท่องเที่ยวไทย การอำนวยความสะดวกด้านโครงสร้างพื้นฐานทางการท่องเที่ยว การอนุญาตให้เข้าชมสถานที่สำคัญของทางราชการ การช่วยพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรและการท่องเที่ยว การส่งเสริมสนับสนุนผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว เป็นต้น ล้วนแต่การมีผลต่อการเพิ่มขึ้นของการเดินทางท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, หน้า 13-14) กล่าวว่า การท่องเที่ยวจะต้องมีการเดินทางโดยสมัครเป็นการชั่วคราว โดยมีการมุ่งหมายวัตถุประสงค์ของการเดินทางสามารถแบ่งออกเป็น 9 อย่างคือ

1. การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนในวันหยุด (Holiday-Mass Popular Individual) เป็นการเดินทางในวันหยุดหรือพักผ่อนโดยไม่ทำอะไร อันเป็นการจัดความเมื่อยล้าทางร่างกายและจิตใจจากการทำงานให้หมดไปและเรียกหลังการทำงานกลับคืนมาสำหรับเริ่มต้นการทำงานในวันใหม่ บางคนอาจจะกลับพักเพราะป่วยไข้มักจะถือเอาภาวะอากาศเป็นเกณฑ์ตัดสินใจจะไปท่องเที่ยวมีได้ เช่น สถานที่ชายทะเลที่มีลมพัดฉิวอยู่เป็นนิจหรือสถานที่บนเขาที่อากาศหนาวเย็น หรืออาจรักษาโรคผิวหนังใกล้บริเวณบ่อน้ำร้อน เป็นต้น

2. การท่องเที่ยวเพื่อวัฒนธรรมและศาสนา (Cultural Religion) เป็นทางการเดินทางเพื่อปรารภจะเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของประเทศต่าง ๆ ที่น่าสนใจ เช่น การศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ชมศิลปะนาฏกรรมในหอศิลป์ ชมการแสดงดนตรีหรือละครของประเทศต่าง ๆ นมัสการศูนย์ศาสนาที่สำคัญเพื่อปฏิบัติศาสนากิจ เป็นต้น

3. การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา (Educational) เป็นการเดินทางเพื่อทำวิจัยหรือ สอนหนังสือ หรือเข้าศึกษา หรือดูงานในประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งมักจะพักอยู่ในประเทศนั้นเป็นเวลานาน เดือน เช่น ไปทำวิจัยด้านสังคมวิทยาที่ประเทศอินเดีย ไปดูงานที่ยุโรป ไปบรรยายวิชาการท่องเที่ยวที่ประเทศสิงคโปร์ ไปฝึกอบรมระยะสั้นเกี่ยวกับวิชาการโรงแรมที่ประเทศฝรั่งเศส เป็นต้น

4. การท่องเที่ยวเพื่อการกีฬาและความบันเทิง (Sport and Recreation) เป็นทางการเดินทางที่ปรารภจะไปชมการแข่งขันกีฬาหรือเข้าร่วมการแข่งขันกีฬา หรือเล่นกีฬาในถิ่นนั้น เช่น การชมการแข่งขันโอลิมปิกการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาเขตการไปเล่นสกีในฤดูหนาว เป็นต้น หรือเป็นการเดินทางเพื่อความสนุกสนานบันเทิงใจ เช่น การเปลี่ยนบรรยากาศไปยังสถานที่ที่เงียบสงบ การชมวิวทิวทัศน์ที่สวยงาม เป็นต้น

ได้เพียงจัดรูปแบบวิธีการทำงาน เช่น มาตรฐานโรงแรมชั้นนำ การจัดให้มีการรับรองที่นิ่งโดยสารเครื่องบินผ่าน เครือข่ายระบบศูนย์รับรอง แต่ในทางปฏิบัติและรายละเอียดของการให้บริการนั้นแต่ละแห่งยังแตกต่างกันไปตาม วิธีการและความชำนาญของบุคลากรโดยเฉพาะสภาพแวดล้อมขณะให้บริการรวมทั้งลักษณะนิสัยและการแสดงออกที่ แตกต่างกันของลูกค้าแต่ละคนที่เข้ามาติดต่อซึ่งสามารถสรุปสาเหตุสำคัญจากความหลากหลาย ซึ่งมาจากความ แตกต่างของบุคคลอื่น ได้แก่

3.1 กลุ่มลูกค้าแต่ละประเภทมีความต้องการที่ ต่างกัน เช่น กลุ่มประมุขนักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยว กลุ่มพักผ่อน วันหยุด นักธุรกิจผู้เดินทางมาติดต่อเจรจาทางธุรกิจ

3.2 กลุ่มผู้ใช้บริการมีทัศนคติ ประสบการณ์ในอดีตและความสามารถในการรับรู้ที่ต่างกัน

3.3 กลุ่มพนักงานที่ให้บริการมีทัศนคติ ความชอบ การรับรู้และความสามารถในการแสดงออกที่ ต่างกัน

4. หมดอายุง่าย (Perish Ability) บริการเป็นผลผลิตที่มีอายุการใช้สั้นหรือหมดอายุง่ายทำให้ไม่สามารถ เก็บรักษาไว้ได้ด้วยอย่าง เช่น จำนวนที่นั่งที่ยังว่างบนเครื่องบินโดยสารในแต่ละเที่ยวบิน ห้องพักรวมที่ว่างไม่มีแขก เข้าพักในแต่ละคืน ที่นั่งว่างในห้องอาหารในแต่ละรอบบริการ เหล่านี้แสดงถึงความสูญเสียรายได้ และเสียโอกาสใน การผลิตที่สามารถสร้างรายได้ไปอย่างน่าเสียดายเพราะไม่สามารถเก็บรักษา (โอกาสทำรายได้) ไว้เพื่อมาขายรวมกับ โอกาสใหม่ในวันรุ่งขึ้นได้ นอกจากนี้ บางปีการมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นลง (Fluctuating) ของอุปสงค์ (Demand) อัน เป็นลักษณะธุรกิจ เช่น ธุรกิจท่องเที่ยวและโรงแรม ซึ่งมีนักท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงไปตามฤดูกาลท่องเที่ยวทำให้ คุณลักษณะหมดอายุง่ายมีลักษณะเด่นชัดขึ้นอีก

5. ความเป็นเจ้าของ (ownership) ผู้ให้บริการหรือผู้ให้บริการ /ผู้ซื้อจะขาดความเป็นเจ้าของใน บริการที่ซื้อ โดยสมบูรณ์ เพราะหลังจากที่ได้ขึ้นบนเครื่องบินหรือใช้ห้องพักตามช่วงเวลาที่ได้จ่ายไปแล้ว ที่นั่งและ ห้องพัคนั้นจะถูกนำไปผ่านกระบวนการขายต่อไปได้อีก จึงนับเป็นลักษณะที่แตกต่างอันเห็นได้ชัดระหว่างอุตสาหกรรม บริการและอุตสาหกรรมสินค้าทั่วไปในการผลิตบริการทางการท่องเที่ยวขึ้นเพื่อรับรองความต้องการและสร้างความพึง พอใจให้แก่นักท่องเที่ยวโดยนำเงินงานต่างๆ ที่จะทำให้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของประเทศมีศักยภาพในการ ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เกิดความต้องการเดินทางเข้ามาเยี่ยมเยือน ขณะเดียวกันก็มีการสร้างบริการในลักษณะต่างๆ ที่ จะอำนวยความสะดวก และสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือนควบคู่กันไปด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น มีการพำนักรวัน ขึ้น และการใช้จ่ายในด้านต่างๆ มากขึ้นซึ่งผลผลิต ของธุรกิจการท่องเที่ยวจะเกิดขึ้นได้ก็ต้องมีการลงทุนทั้งภาครัฐบาลและทั้งภาคเอกชนควบคู่กันไปโดยภาครัฐบาลเป็น ผู้ลงทุนในการสร้างคุณภาพของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวมีอยู่และพยายามแสวงหาและสร้างทรัพยากรทางการ ท่องเที่ยวใหม่ๆ ให้เกิดขึ้น พร้อมกับการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวอีกทั้งรัฐบาลจะต้องลงทุนสร้างโครง พื้นฐานในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวด้วยสำหรับภาคเอกชนก็มีการลงทุนในการประกอบธุรกิจท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกและจูงนักท่องเที่ยว เช่น การลงทุน ในการประกอบธุรกิจ ขนส่ง ที่พักแรม อาหาร บริการนำเที่ยว และการ จำหน่ายสินค้าที่ระลึก เป็นต้น

2.7 การกำหนดค่าบริการของธุรกิจการท่องเที่ยว(Pricing of Tourism Industry)

ชิดจันท์ ทังสสุต (2537 , หน้า 65-68) กล่าวว่า การกำหนดค่าบริการของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว คือการกำหนดค่าตอบแทนการให้บริการทางการท่องเที่ยวโดยคิดเป็นตัวเงินหรือเป็นราคาต่อหน่วยของผลผลิต อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวซึ่งเป็นเครื่องกำหนดกรรมวิธีเกี่ยวกับการใช้ปัจจัยการผลิตและการตัดสินใจว่าควรผลิต บริการทางการท่องเที่ยวระดับใดและควรจะได้รับค่าบริการเท่าใดจึงจะ เหมาะสมกับการกำหนดค่าบริการของ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่นิยมใช้กันมากมีอยู่ 2 วิธีคือ

1.การกำหนดค่าบริการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ตามต้นทุนบวกกำไร (Costs Plus Pricing) เป็น วิธีกำหนดค่าบริการของอุตสาหกรรมที่ใช้กันมากโดยกำหนดค่าบริการของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเท่ากับต้นทุน

กำไรที่ต้องการ ในการกำหนดค่าบริการโดยวิธีนี้จะต้องคำนวณหาต้นทุนทั้งหมดในการผลิตบริการทางการท่องเที่ยว ก่อนแล้วจึงบวกกำไร (Margin หรือ Mark up) เข้ากับต้นทุน ส่วนจะบวกกำไรได้มาน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับ ภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจในขณะนั้นด้วย

2. การกำหนดค่าบริการของธุรกิจการท่องเที่ยวตามผู้ประกอบการอื่นในตลาด (Imitative Pricing) ซึ่งกำหนดค่าบริการแบบนี้มีอยู่ 3 ประการ

2.1 ผู้ประกอบการยังไม่รู้จักสภาพของตลาดดีพอ เช่น ไม่ทราบว่าจะมีนักท่องเที่ยว มาใช้บริการมาก น้อยเพียงใด

2.2 ผู้ประกอบการไม่สามารถคำนวณต้นทุนของผลผลิตธุรกิจการท่องเที่ยวที่แท้จริงได้

2.3 ผู้ประกอบไม่ต้องการแข่งขันด้านราคา จึงกำหนดค่าบริการเท่ากับผู้ประกอบการรายอื่น

3. แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

3.1 ความหมายการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) หมายถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวที่มุ่งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมพร้อมกันไป ในขณะเดียวกันก็ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม และได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน หลักการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนนั้น จึงประกอบด้วยหลักการที่สำคัญอยู่ 10 ประการ คือ

1. อนุรักษ์โดยใช้ทรัพยากรอย่างพอติ (Using resource sustainable) หมายถึง ต้องมีวิธีการจัดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เดิม ทั้งมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมอย่างเพียงพอหรือใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้อย่างประหยัดต้องคำนึงถึงต้นทุนอันเป็นคุณค่า คุณภาพของธรรมชาติ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย

2. การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง การสงวนรักษาคุณภาพของทรัพยากร ให้มีคุณค่าต่อชีวิตที่ดี รู้วิธีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ปรับปรุง บำรุงให้เกิดประโยชน์ได้นาน เพิ่มพูน และเสริมสร้างไว้ให้มากเพียงพอต่อการใช้ในการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม

3. การปรับปรุงและฟื้นฟูทรัพยากรนั้น ต้องคงความเป็นเอกลักษณ์อย่างดั้งเดิมไว้ให้มากที่สุด เกิดผลกระทบอันเป็นผลเสียน้อยที่สุด โดยการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านประยุกต์กับเทคโนโลยีแบบใหม่การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดอย่างเหมาะสมจะสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างยาวนาน

4. ลดการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็นกับการลดของเสีย (Reducing over-consumption and waste) ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันวางแผนการจัดการการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพหรือจัดหาทรัพยากรอื่นที่มีคุณสมบัติและมีคุณภาพเหมือนกันใช้ทดแทนกันได้ เพื่อลดการใช้ทรัพยากรที่หายาก ส่วนการลดของเสีย เช่น ขยะปฏิกูลต้องหาวิธี การจัดการโดยการแยกประเภทขยะ ขยะแห่งอาจนำระบบการหมุนเวียนการใช้ การใช้ซ้ำ และการแปรรูปกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ (Reuse Renew Recycle) ขยะเปียกอาจนำไปทำปุ๋ยอินทรีย์และนำหมักปุ๋ยจุลินทรีย์ได้

5. รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม (Maintain diversity) ต้องวางแผนขยายรากฐานการท่องเที่ยว โดยการรักษาและส่งเสริมให้มีความหลากหลายเพิ่มขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็น

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม โดยการเพิ่มคุณค่าและมาตรฐานการบริการ เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาในการท่องเที่ยว ณ สถานที่นั้นนานขึ้นหรือกลับไปเที่ยวซ้ำอีก

6. ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว (Integrating tourism into planning) ต้องมีการประสานแผนการพัฒนาในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ แผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาล, อบต.) แผนพัฒนาจังหวัด แผน พัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาของกระทรวง ทบวง กรมที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อให้การพัฒนาการทำงานในสถานที่ท่องเที่ยวเดียวกันมีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น

7. นำการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น (Supporting local economy) ต้องประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ห หน่วยงานรัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยสรรหาความโดดเด่นของทรัพยากรในท้องถิ่นนำไปประชาสัมพันธ์ และส่งเสริมการขายการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเที่ยวให้มากขึ้นเป็นการสร้างรายกระจายสู่ประชากรที่ประกอบการในท้องถิ่น

8. การมีส่วนร่วมโดยการสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น (Involving local communities) ต้องร่วมทำงานกับท้องถิ่นแบบเป็นองค์กรรม (Participation Approach) โดยเข้าร่วมในลักษณะหน่วยงานร่วมจัด เช่น เป็นหน่วยงานร่วมทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ ะ ป็นหน่วยงานร่วมวิเคราะห์ หรือร่วมแก้ปัญหาด้วยกัน เป็นหน่วยงานร่วมส่งเสริมการขายการท่องเที่ยวด้วยกัน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังต้องประสานเครือข่ายระหว่างองค์กรและท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

9. มีการประชุมกับผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน (Consulting stakeholders and the public) ต้องมีการประสานกับประชาคมในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบในพื้นที่ ร่วมประชุมหารือ ทั้งการเพิ่มศักยภาพให้กับแหล่งท่องเที่ยว การประเมินผลกระทบการท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการตลาด โดยจัดการประชุมกันอย่างสม่ำเสมอเพื่อร่วมปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน เป็นการลดข้อขัดแย้งในด้านผลประโยชน์ที่ต่างกัน

10. การพัฒนาบุคลากร (Training staff) ต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ความรู้ การฝึกอบรม การส่งเจ้าหน้าที่ดูงานอย่างสม่ำเสมอให้มีความรู้ มีแนวคิด และวิธีปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนับเป็นการพัฒนาบุคลากรในองค์กร และเป็นการช่วยยกระดับมาตรฐานการบริการการท่องเที่ยว

11. การจัดเตรียมข้อมูล คู่ มือในการบริการข่าวสารการท่องเที่ยว (Marketing tourism responsibly) ต้องร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว ข่าวสารการบริการการขายให้พร้อมและเพียงพอต่อการเผยแพร่ อาจจัดทำในรูปสื่อทัศนูปกรณ์รูปแบบต่างๆ เช่น คู่มือการท่องเที่ยว คู่มือ การตลาดการท่องเที่ยวในรูปเอกสาร แผ่นพับ หนังสือคู่มือ วีดีโอ แผ่นซีดีรอม เป็นต้น

12. ประเมินผล ตรวจสอบ และวิจัย (Undertaking research) จำเป็นต่อการแก้ปัญหาและเพิ่มคุณค่าคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว การลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยว โดยจะต้องมีการประเมินผล การตรวจสอบผล กระทบ และการศึกษาวิจัยอย่างสม่ำเสมอ โดยการสอบถามผู้ให้บริการโดยตรง การสอบถามเห็นจากใบประเมินผลหรือการวิจัยตลาดการท่องเที่ยว เพื่อทราบผลของการบริการนำมาปรับปรุงและแก้ไขการจัดการการบริการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อความประทับใจและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

3.2 ลักษณะการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีลักษณะสำคัญอยู่ 6 ประการดังนี้ คือ

3.2.1 เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภท ทุกแห่ง

3.2.2 เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่าและความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว

3.2.3 เป็นการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

3.2.4 เป็นการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและวัฒนธรรม

3.2.5 เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ผลตอบแทนแก่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนยาว

3.2.6 เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ผลประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น และคืนผลประโยชน์กลับสู่ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น

3.3 หลักการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีหลักการดังนี้ (อุชาวดี พูลพิพัฒน์, 2545)

3.3.1 การอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างพอดี (Using Resource Sustainable) ทั้งในส่วนที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญและเน้นการทำธุรกิจในระยะยาว

3.3.2 การลดการบริโภคที่เกินความจำเป็นและการลดของเสีย (Reducing Over-consumption and Waste) จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำบำรุงสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาว และเป็นการเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยวด้วย

3.3.3 การรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ (Maintaining Diversity) สังคม และวัฒนธรรม จะช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในอนาคต

3.3.4 การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว (Integrating Tourism into Planning) เข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาท้องถิ่น และการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม จะช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยว

2.5 การท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมในท้องถิ่น (Supporting Local Economic) โดยคำนึงถึงราคาและพัฒนาคุณค่าของสิ่งแวดล้อมไว้ ไม่เพียงแต่ ทำให้เกิดการประหยัด แต่ยังป้องกันสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลายอีกด้วย

3.3.6 เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (Involving Local Communities) ในด้านการจัดการผลตอบแทนของประชาชน และสิ่งแวดล้อมเพื่อช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและการจัดการการท่องเที่ยว

3.3.7 การประสานความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้อง (Consulting Stakeholders and the Public) เพื่อลดข้อขัดแย้งและร่วมแก้ปัญหา

3.3.8 เป็นการฝึกอบรมบุคลากร (Training Staff) โดยสอดแทรกแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่บุคลากรท้องถิ่นทุกระดับ เพื่อยกระดับการบริการการท่องเที่ยว

3.3.9 ข้อมูลข่าวสารที่สื่อให้กับนักท่องเที่ยว โดยมุ่งสร้างความเข้าใจในการเคารพต่อธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว (Marketing Tourism Responsibly) อีกทั้งเป็นการช่วยยกระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอีกทางหนึ่ง

3.3.10 การวิจัยและติดตามผล (Undertaking Research) เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพในการดำเนินงาน รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคต่างๆ เพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ไขที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

3.4 ลักษณะของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้ (อุซาวดี พูลพิพัฒน์ผล, 2545)

3.4.1 เป็นการท่องเที่ยวที่มีความต่อเนื่อง (Continuity) หมายถึง ความต่อเนื่องของทรัพยากรธรรมชาติ และความต่อเนื่องของวัฒนธรรมซึ่งจัดเป็นทรัพยากรหลักในการท่องเที่ยว และสามารถตอบสนองการันันทนทางการที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยว

3.4.2 เป็นการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ (Quality) หมายถึงการเน้นคุณภาพของสามส่วนหลัก คือ คุณภาพของสิ่งแวดล้อม คุณภาพของประสบการณ์ นันทนาการที่นักท่องเที่ยวได้รับ และคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

3.4.3 เป็นการท่องเที่ยวที่มีความสมดุล (Balance) หมายถึงความสมดุลระหว่างความต้องการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ความต้องการของชุมชนท้องถิ่นและขีดความสามารถของทรัพยากร

ปัจจัยสำคัญ 5 ประการ ในการนำมาพิจารณาเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนประกอบด้วย

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งแวดล้อมต่างๆ ทั้งที่เป็นสิ่งแวดล้อมที่กำเนิดขึ้นมาเองตามธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นแล้วสืบทอดต่อกันมา เช่น ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์

2. นักท่องเที่ยว เป็นกลุ่มคนที่มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในฐานะผู้บริโภคทรัพยากรการท่องเที่ยว มีความต้องการ (Demand) ที่ทำให้คนในแหล่งท่องเที่ยวและกลุ่มนักธุรกิจท่องเที่ยวต้องตอบสนอง ซึ่ง ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรการท่องเที่ยว และก่อผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ด้วยเหตุนี้ นักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพจึงจำเป็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

3. กลุ่มธุรกิจท่องเที่ยว กลุ่มธุรกิจให้ความสำคัญกับธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก และพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว จนอาจจะเลยผลกระทบด้านลบที่อาจจะเกิดขึ้น ถ้าจะให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน กลุ่มธุรกิจนี้จะต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวและเป็นตัวกลางที่จะช่วยกลั่นกรองคุณภาพของนักท่องเที่ยว

4. ชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยว มีบทบาทเป็นทั้งผู้ผลิตทรัพยากรการท่องเที่ยว เช่น วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีของคนในชุมชน ขณะเดียวกันในชุมชนเองมีบทบาทเป็นผู้ดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน ที่ผ่านมามีคนในแหล่งท่องเที่ยวมักเป็นฝ่ายตั้งรับ การท่องเที่ยวที่เข้ามา โดยคนในแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมองเห็นผลประโยชน์ในเชิงรายได้ แต่อาจไม่ตระหนักและคาดการณ์ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นตามมา นอกจากการตั้งรับกับทรัพยากรที่เปลี่ยนแปลงไปแล้ว คนในชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยวกลับไม่ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ยุติธรรม หรืออาจกล่าวได้ว่าคนในชุมชนได้ประโยชน์เพียงส่วนน้อยเมื่อเทียบกับผลกระทบที่เกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้ แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจึงให้ความสำคัญกับเรื่องการกระจายผลประโยชน์ให้กับคนในท้องถิ่นอย่างเท่าเทียมกัน ความรักท้องถิ่นเป็นอีกปัจจัยหนึ่งอยู่ในหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กระบวนการเรียนรู้ในชุมชนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเน้นการให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวที่มีส่วนช่วยอนุรักษ์วิถีชีวิตและทรัพยากรของชุมชน สร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่น ทำให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการกับทรัพยากรของตนเอง ซึ่งเป็น

ความสำคัญอย่างยิ่งที่คนในชุมชนจะต้องมีสิทธิเลือกได้ว่าต้องการให้ทรัพยากรของตนเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวหรือไม่และควรมีรูปแบบเช่นไร

5. นักวิชาการและสถาบันการศึกษา ได้เข้ามามีบทบาทในการเป็นหน่วยงานสนับสนุน (Facilitator) ที่ช่วยนำความรู้ในทางวิชาการหรือภูมิปัญญาสาขามาใช้ในการศึกษาค้นคว้าเพื่อยกระดับและคำอธิบายองค์ความรู้ท้องถิ่น ที่เรียกว่า ภูมิปัญญาให้เป็นองค์ความรู้ที่เป็นสากลได้ และยิ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวได้รับการศึกษาค้นคว้ามากเท่าใด คนในชุมชน นักท่องเที่ยว และกลุ่มธุรกิจการท่องเที่ยวก็จะเห็นคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยวมากขึ้น นอกจากบทบาทการเป็นผู้ศึกษาค้นคว้าแล้วนักวิชาการอาจเข้าไปมีบทบาทในการเป็นวิทยากรช่วยประสานงานและอำนวยความสะดวกให้เกิดการพูดคุยกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

4. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชุมชนสตึงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

4.1 สภาพทั่วไปของชุมชนที่ศึกษา

บุญเลิศ จันทรและคณะ (2553) อำเภอสิงหนครในอดีตเป็นที่ตั้งของเมืองสงขลาเก่า เกิดจากการอพยพโยกย้ายของกลุ่มคนจากเมืองสทิงพระในราวพุทธศตวรรษที่ 18 มาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บริเวณ “หัวเขาแดง” หรือปัจจุบันเรียกกันว่า “บ้านบนเมือง” ต่อมาในราวพุทธศตวรรษที่ 23 ในปี พ.ศ. 2223 เกิดสงครามระหว่างอยุธยากับเจ้าเมืองสงขลาผู้ประกาศรัฐอิสลามมีนามว่า สุลต่านสุลัยมาน ในข้อหากบฏ ทำให้กลุ่มคนที่รอดตายและหนีสงครามไปตั้งบ้านเรือนใหม่ ณ บริเวณ “เขาเมือง” หรือ “เขาป่อ” หรือที่เรียกโดยทั่วไปว่า “บ้านแหลมสนอ่อน” จากนั้นเมืองสงขลาค่อย ๆ มีความเจริญรุ่งเรืองขึ้นอีกครั้งหนึ่งจากการค้าขายกับจีน และรัฐบาลให้การสนับสนุนเจ้าเมืองเชื้อสายจีนในสมัยตอนปลายอยุธยาถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 3 ได้ทรงโปรดเกล้าให้พระยาวิเชียรคีรี (ผู้มีเชื้อสายจีน) เป็นผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลาคนที่ 4 และได้ย้ายเมืองสงขลาคนที่ 4 และได้ย้ายเมืองสงขลามาอยู่ด้านฝั่งตะวันออกที่เรียกว่า “บ่อยาง” (ดูสัญญา วัชรพันธุ์ 2538 : 19) ในปี พ.ศ. 2475 ได้มีพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ประกาศยุบเลิกมณฑล สงขลายังคงเป็นจังหวัด ส่วนอาณาเขตอำเภอเมืองสงขลาครอบคลุมถึงอำเภอสิงหนครในปัจจุบันด้วย

ต่อมาเขตอำเภอสิงหนครได้ประกาศแยกตัวเป็นกิ่งอำเภอ เมื่อ พ.ศ. 2531 (เอกสารการประชุมคณะกรรมการที่ปรึกษาปลัดดำเนินการห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” 2536:24-25) และได้ยกฐานะเป็นอำเภอสิงหนครเมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2534 แต่เดิมมาคำว่า สิงหนคร ชาวต่างชาตินักเดินทางเรือเรียกว่า “สิงหลา” หรือ “เซ็งกอร่า” ใช้เรียกชื่อเมืองสงขลามาก่อน คำว่า “สิงหลา” หรือ “เซ็งกอร่า” แปลว่า “เมืองสิงห์” เนื่องจากเมืองสงขลาเมื่อเกาะหนู เกาะแมว ซึ่งหากมองจากทะเลด้านนอกเข้ามาจะเห็นเป็นรูปร่างคล้ายสิงห์สองตัวนอนหมอบเฝ้าปากประตูเมือง และแต่ครั้งอดีตเมืองสงขลาจะมีพวกแขกมลายู เดินทางมาค้าขายและตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นจำนวนมาก การออกเสียงของแขกจะมีลักษณะของการรวบเสียง “สิงหนครา” จึงเรียกเป็นเสียงว่า “สิงหลา” หรือ “เซ็งกอร่า” ต่อมาเมื่อพื้นที่นี้ได้ยกฐานะเป็นอำเภอจึงได้ตั้งชื่อว่า อำเภอสิงหนคร ดังปัจจุบัน

ในส่วนของพื้นที่หลักในการศึกษาครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของ อำเภอสิงหนคร ซึ่งบางชุมชนมีพื้นที่ตั้งอยู่ในเขตสุขาภิบาล และบางชุมชนมีพื้นที่ตั้งอยู่ในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบล ชุมชนทั้งหมดดังกล่าวเป็นชุมชนเก่าแก่ โดยมีชุมชนบ้านสตึงหม้อเป็นศูนย์กลาง แล้วค่อย ๆ กระจายตัวออกไปบริเวณรอบข้าง ซึ่งความเจริญเติบโตของชุมชนดังกล่าวเกิดควบคู่กับพัฒนาการของเมืองสงขลา

ชุมชนบ้านสตึงหม้อ ถือว่าเป็นชุมชนที่เก่าแก่ที่สุดในบริเวณนี้ เพราะหากมีการสอบถามจากชาวบ้านในปัจจุบันว่าชุมชนใดบ้างที่มีมาแต่เก่าก่อนแล้ว ชุมชนที่ถูกกล่าวถึงคือ “บ้านทิง” หรือ “บ้านสตึงหม้อ” นั่นเอง ซึ่งเป็นหลักฐานบอกเล่าของชาวบ้านในชุมชนแห่งนี้ นอกจากนั้นยังมีข้อยืนยันอีกประการหนึ่ง คือ ในขณะที่คนในอดีตเรียก

คนในบ้านทึ่งว่า “คนในหลาด(ตลาด)” หรือ “โนบ้าน” แต่เรียกคนนอกบ้านทึ่งว่า “คนนอก” หรือ “คนนอกบ้าน” (สัมภาษณ์นายชุม อนุกุล , 6 มีนาคม 2544) ข้อนี้เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะการขยายตัวของชุมชนจากอดีตได้เป็นอย่างดีนอกจากนี้บ้านเรือนสิ่งปลูกสร้างของคนทั้งสองกลุ่มในปัจจุบันก็มีความแตกต่าง ทั้งรูปทรงของตัวบ้านและพื้นที่การใช้ประโยชน์ โดยบ้านเรือนในหมู่บ้านทึ่งจะเป็นบ้านเรือนทรงปั้นหยาเป็นหลักพบได้จากบ้านเก่าแก่ที่ยังหลงเหลือในปัจจุบัน โดยปลูกสร้างอย่างหนาแน่นในพื้นที่ไม่กว้างมากนักนอกจากนี้ยังมีหลักฐานการทำหม้อที่เก่าแก่ร่วมยุคเดียวกับสมัยอยุธยาอีกด้วย ส่วนบ้านเรือนรอบนอกจะเป็นบ้านที่ปลูกสร้างกันตามแบบทั่วไปในสังคมไทย ที่มักจะเป็นบ้านสมัยใหม่ มีการมุงหลังคาบ้านจากกระเบื้องลอนหลังคาทรงแบน และมีอาณาเขตบ้านที่สามารถใช้ประโยชน์ในการทำเกษตรได้อันเนื่องมาจากพื้นที่ดังกล่าวยังมีชุมชนไม่หนาแน่นมากนัก

ชุมชนบ้านสทิงหม้อเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บริเวณปากคลองสทิงหม้อ ซึ่งในอดีตคลองดังกล่าวใช้เป็นเส้นทางคมนาคม โดยเฉพาะหน้ามรสุมจะใช้เส้นทางนี้เดินทางไปค้าขายเพื่อหลบคลื่นลม ซึ่งยามปกติจะใช้เส้นทางด้านอ่าวไทยเป็นหลัก “เส้นทางนี้สามารถเดินทางเพื่อนำสินค้าคือ หม้อดิน ไปขายถึงนครศรีธรรมราช และเที่ยวกลับก็จะซื้อสินค้าจากนครฯ กลับมาขาย ที่สำคัญในอดีตภายในหมู่บ้านมีตลาดขนาดใหญ่สำหรับซื้อขายสินค้า มีทั้งสินค้าพื้นบ้านและสินค้าจากแหล่งอื่น ” (ครูทัศน์, 8 กรกฎาคม 2543) จากหลักฐานดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การตั้งถิ่นฐานของคนในบริเวณนี้เริ่มจากชุมชนบ้านทึ่งเป็นหลักแล้วค่อย ๆ กระจายออกไปบริเวณรอบข้างดังที่ปรากฏในปัจจุบัน นอกจากนี้ อาจจะมีชุมชนเก่าแก่อื่น ๆ ใกล้เคียง มีการเจริญเติบโต และขยายตัวในลักษณะเดียวกัน จึงทำให้ชุมชนในปัจจุบัน มีความหนาแน่นของประชากรมากขึ้น ทั้งในส่วนที่ชุมชนขยายออกไป และในพื้นที่ส่วนกลางของชุมชน

4.2 ที่ตั้ง และอาณาเขต

บุญเลิศ จันทระและคณะ (2553) อำเภอสิงหนคร หากดูตามแผนที่จังหวัดสงขลา จะพบว่าเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นแหลมยื่นออกไปในทะเล โดยมีอ่าวไทยอยู่ทาง ฝั่งตะวันออกและทะเลสาบสงขลาอยู่ด้านฝั่งตะวันตกโอบล้อมอยู่ ทะเลสาบสงขลาเป็นทะเลสาบเปิด (Lagoon) ซึ่งจะมีปากน้ำที่เชื่อมต่อกับทะเลอ่าวไทยอยู่ด้านทิศใต้ในเขตตำบลหัวเขา อาณาจักรเขตทั้ง 4 ด้านของอำเภอสิงหนครคือ ทางทิศเหนือจดกับตำบลวัดจันทร์ ตำบลท่าหิน ของอำเภอสทิงพระ ทิศใต้จดกับทะเลสาบสงขลา โดยยึดหลักตามแนวร่องน้ำลึกของทะเลสาบ ด้านทิศตะวันออกจดกับทะเลอ่าวไทย ส่วนด้านทิศตะวันตกจดกับทะเลสาบสงขลา , อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา และอำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง รวมพื้นที่ทั้งหมด 121,958 ไร่

ในส่วนของที่ตั้งและอาณาเขตของชุมชนที่ศึกษาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ อำเภอสิงหนคร ผู้ศึกษาได้แบ่งเป็นสองส่วน คือ พื้นที่ศูนย์กลาง และพื้นที่แวดล้อมในการศึกษา โดยพื้นที่ศูนย์กลางผู้ศึกษาได้กำหนดเอาศาลา (หลา) ที่ประดิษฐานรูปปั้นทวดม่วงทองในท่านั่ง หน้าวัดมะม่วงหมู ซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์หลักของป ระเพณีการแต่งงานกับนางไม้ ส่วนพื้นที่แวดล้อม คือชุมชนอันเป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มผู้ประกอบการประเพณีที่ศึกษา

4.3 พื้นที่ศูนย์กลางในการศึกษา

บุญเลิศ จันทระ . (2544). พื้นที่ส่วนกลางในการศึกษา คือ บ้านมะม่วงหมู ตั้งอยู่ในเขต หมู่ที่ 4 ตำบลสทิงหม้อ อำเภอ สิงหนคร จังหวัดสงขลา ตามลักษณะการแบ่งเขตการปกครองของหน่วยงานราชการ

ชุมชนที่มีอาณาเขตติดต่อกับชุมชนบ้านมะม่วงหมู บางชุมชนก็อยู่ในเขตพื้นที่เดียวกันตามการแบ่งเขต หมู่บ้านของหน่วยงานทางราชการคือตั้งอยู่ในหมู่ที่ 4 บ้านมะม่วงหมู บางบ้านก็อยู่นอกเขตออกไป ซึ่งมีบ้านดังต่อไปนี้ อยู่แวดล้อม

ด้านทิศเหนือ มีลักษณะพื้นที่เป็นแนวสันดินลอนเดียวกันเริ่มจากชุมชนบ้านสทิงหม้อขึ้นไปทางด้านทิศเหนือ เป็นที่ตั้งของชุมชนบ้านมะม่วงคุ่ม และชุมชนบ้านเก่าบ่อ โดยมีชุมชนบ้านสายลำแทงทางทิศตะวันออก

ด้านทิศตะวันออก เป็นพื้นที่ลุ่มเหมาะกับการทำนา นอกจากนี้ยังประกอบอาชีพทำน้ำตาลโตนด ปัจจุบันบางส่วนได้เปลี่ยนเป็นพื้นที่บ่อเลี้ยงปลา บ่อเลี้ยงกุ้ง ไร่นาสวนผสมและบางส่วนได้เลิกอาชีพทำนาปล่อยให้เป็นพื้นนาร้าง โดยมีคลองอดที่มีความยาวประมาณ 1 กิโลเมตรเป็นทางระบายน้ำลงสู่ทะเล

ด้านทิศตะวันตก เป็นที่ราบลุ่มริมคลอง ในอดีตเป็นพื้นที่ทำนา และประกอบอาชีพทำน้ำตาลโตนด ปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็นพื้นที่ทำนาทุ่งเกือบทั้งหมดทั้งสองฝั่งคลอง ทำให้ต้นตาลที่มีอยู่มากบริเวณคันนา ทั้งที่ขึ้นเองตามธรรมชาติและเจ้าของที่นาปลูกไว้ ต้องถูกตัดโค่นลงเกือบทั้งหมด ที่ไม่ถูกตัดโค่นก็ยืนต้นตาย โดยมีคลองสทิงหม้อเป็นแหล่งน้ำเค็มและระบายน้ำลงสู่ทะเล

ด้านทิศใต้ เป็นที่ตั้งของชุมชนบ้านทุ่งหยาง และชุมชนเก่าแก่คือชุมชนบ้านสทิงหม้ออันเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บริเวณปากคลอง ซึ่งมีอาชีพทำหม้อดินขายมาตั้งแต่อดีต ปัจจุบันนอกจากมีอาชีพทำหม้อดินขายแล้ว ยังประกอบอาชีพอื่น ๆ ตามความเจริญของชุมชน

4.4 พื้นที่แวดล้อมในการศึกษา

บุญเลิศ จันทระ . (2544). งานศึกษาในครั้งนี้มุ่งศึกษากลุ่มคนผู้ประกอบพิธีกรรมการตกแต่งงานกับนางไม้เป็นหลักกลุ่มคนที่ประกอบพิธีนี้ด้วยกันสองกลุ่มคือ กลุ่มผู้ประกอบพิธีกรรมสืบต่อกันมาตามเชื้อสายและกลุ่มผู้ประกอบพิธีตามที่ได้บันบานศาลกล่าวไว้ สำหรับกลุ่มผู้ประกอบพิธีสืบต่อกันมาตามเชื้อสายในปัจจุบันมีการแต่งกิ่งก้านสาขาของกลุ่มเครือญาติไปอยู่ในที่ต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง แม้ในที่ไกลจะยังไม่เป็นกลุ่มก้อนเด่นชัดนักในปัจจุบัน การศึกษาในครั้งนี้จึงเลือกพื้นที่แวดล้อมบ้านมะม่วงหุ้ม และหมู่บ้านในเขตอำเภอสิงหนครเป็นหลัก เนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่อยู่กันอย่างเป็นกลุ่มเป็นชุมชน และเพื่อให้เห็นที่ตั้งและอาณาเขตของพื้นที่ศึกษาจึงได้นำมากล่าวไว้ในที่นี้

บ้านบ่อสีกก อยู่ในเขตหมู่ที่ 4 ตำบลสทิงหม้อ และหมู่ที่ 1 บางส่วนของตำบลท่านบ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกขึ้นไปทางด้านเหนือ ของบ้านมะม่วงหุ้ม

บ้านหัวขี้เหล็ก อยู่ในเขตหมู่ที่ 4 ตำบลสทิงหม้อ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกถัดจากบ้านบ่อสีกกแต่ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมฝั่งคลองทั้งสองฝาก

บ้านหัวไม้ไผ่ บ้านมะพร้าว อยู่ในเขตหมู่ที่ 2 ตำบลท่านบ ถัดจากบ้านหัวขี้เหล็กไปทางด้านเหนือของบ้านมะม่วงหุ้มและที่ตั้งของหมู่บ้านจะอยู่ด้านฝั่งตะวันตกของคลองสทิงหม้อ

บ้านมะม่วงคุ่ม อยู่ในเขตหมู่ที่ 4 ตำบลสทิงหม้อ อยู่ทางด้านทิศเหนือของบ้านมะม่วงหุ้ม

บ้านหัวเปเลว บ้านแม่ลาด ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 1 และ หมู่ที่ 5 ตำบลท่านบ อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของบ้านมะม่วงหุ้ม โดยจะตั้งอยู่ทางด้านฝั่งตะวันออกของคลองสทิงหม้อ

บ้านทุ่งหยาง บ้านทิงหม้อ (สทิงหม้อ) อยู่ในเขตหมู่ที่ 4 ตำบลสทิงหม้อ อยู่ทางด้านทิศใต้ของบ้านมะม่วงหุ้ม ไปตามลำดับ

บ้านบนเมือง อยู่ในเขตหมู่ที่ 7 ตำบลหัวเขา ซึ่งถือว่าเป็นบ้านที่อยู่ห่างออกไปจากพื้นที่ศูนย์กลาง เพียงหมู่บ้านเดียวแต่ก็อยู่ในเขตอำเภอสิงหนคร หมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านเรียกว่าบ้านบนเมืองอันเนื่องมาจากบริเวณที่ตั้งหมู่บ้าน อยู่เหนือเมืองสงขลาเก่าในสมัยของเจ้าเมืองที่เป็นมุสลิมมีนามว่าสุลต่านสุลัยมาน

พื้นที่ซึ่งนำมากล่าวทั้งหมดถือว่าเป็นพื้นที่หลักของกลุ่มคนที่ประกอบพิธีกรรมการตกแต่งงานกับนางไม้ที่จะนำมาศึกษาในครั้งนี้

4.5 สภาพทางภูมิประเทศ

บุญเลิศ จันทระ. (2544). อำเภอสิงหนคร มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มและที่ราบชายฝั่ง โดยพื้นที่จะค่อยๆลาดลงสู่ชายฝั่งทะเล พื้นที่ทางทิศตะวันออกอยู่ติดกับทะเลอ่าวไทยและทิศตะวันตกตลอดไปด้านทิศเหนือมีทะเลสาบสงขลาล้อมรอบไปจรดกับจังหวัดพัทลุงถือเป็นที่ราบลุ่มทะเลสาบสงขลา และพื้นที่ราบริมฝั่งทะเล มีเนินหาดทรายสูงที่เรียกว่าเป็นลอนลูกคลื่นสูงต่ำจากทิศเหนือจรดทิศใต้จนเป็นที่มาของการทำเกษตรในพื้นที่ลุ่มดังกล่าว

พื้นที่ของชุมชนแห่งนี้จากการศึกษานักโบราณคดีได้สรุปไว้ว่า เป็นพื้นที่ที่เกิดจากการสะสมของตะกอนก่อให้เกิดสันทรายงอกออกสู่ทะเล และต่อมาประมาณ 5,000 ปี ทะเลเริ่มถอยออกไปจึง มีการงอกของแผ่นดิน

บริเวณชายฝั่งเชื่อมหมู่เกาะและเป็นแผ่นดินเดียวกัน และเป็นสันทรายจากนครศรีธรรมราชจนถึงเขาแดง ทำให้เกิดการปิดกั้นน้ำทะเลด้านในคือทะเลสาบสงขลา(ประมาณ เทพสงเคราะห์, 2539:81)

ส่วนสภาพภูมิศาสตร์ของพื้นที่ศึกษาซึ่งตั้งอยู่ในเขตตำบลสิงห์ม้อ ตำบลท่าบง ตำบลหัวเขา ลักษณะทางภูมิศาสตร์โดยเฉพาะที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนประกอบพิธีกรรม มีลักษณะที่เหมือนกัน เนื่องจากชุมชนดังกล่าวมีพื้นฐานทางด้านอาชีพที่เหมือนกัน คือการทำนา และการประกอบอาชีพทำน้ำตาลโตนดเป็นอาชีพหลัก

พื้นที่บริเวณศึกษานี้ในอดีตนั้นเคยเป็นทะเลมาก่อน ดังที่นักวิชาการได้ศึกษาเอาไว้ มีหลักฐานจากชุมชนสนับสนุนเรื่องดังกล่าวคือ เมื่อมีการขุดบ่อน้ำใช้ปรากฏว่า ดินที่ขุดขึ้นมาจากชั้นดินลึกจะติดเปลือกหอยขึ้นมาด้วย ชาวบ้านเรียกว่า เปลือกหอยแวน เพราะมีลักษณะเป็นแผ่นบางๆกลมๆ

สำหรับพื้นที่ทางทิศตะวันออกและตะวันตกของหมู่บ้านเป็นที่ลุ่ม ส่วนที่ตั้งของหมู่บ้านนั้นตั้งบนเนินดินขนาดใหญ่ทอดตัวยาวจากด้านทิศเหนือลงใต้ ทำให้พื้นที่ลุ่มสองด้านเหมาะกับการทำนา จึงเป็นที่มาของการตั้งชุมชน โดยมีคลองอยู่ตรงกลางคอยระบายน้ำลงสู่ทะเลในยามหน้าฝนคลองดังกล่าว เริ่มต้นจากด้านทิศเหนือเป็นที่รับน้ำจากบริเวณที่ลุ่มในหน้าฝนแล้วมาลงที่ปากคลองทางทิศใต้กับทะเลสาบสงขลา คลองดังกล่าวมีทั้งระยะยาว คือ คลองสิงห์ม้อมีความยาวถึง 12 กิโลเมตร (เอกสารบรรยายสรุปข้อราชการ ,2529:3) และคลองระยะสั้นๆ คือ คลองอด มีความยาวประมาณ 1 กม. คลองดังกล่าวปรากฏพื้นที่ศึกษามักจะเป็นคลองธรรมชาติ ซึ่งอาจจะมีการขุดต่อเติมภายหลัง ในบริเวณสองฝั่งคลองก็จะเป็นพื้นที่นาข้าว และมีต้นตาลซึ่งเป็นพืชสำคัญในการประกอบอาชีพอีกอย่างหนึ่งของชุมชนขึ้นอยู่มากมาย ในอดีตผลิตผลจากต้นตาลได้เป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญไปยังประเทศจีนคู่กับรังนกในรูปของน้ำตาลผลึก หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า น้ำผึ้งกรวด

ส่วนภูมิประเทศของบ้านบนเมืองที่ตั้งอยู่ในเขตตำบลหัวเขาหมู่ที่ 7 นั้น ทิศเหนือจรดกับภูเขาชาวบ้านเรียกกันว่าหัวเขาแดง ทิศตะวันออกจรดทางหลวงแผ่นดินสายระโนด- สงขลา ซึ่งพาดตรงกันข้ามเป็นที่ตั้งของท่าเรือน้ำลึกจังหวัดสงขลา และชุมชนมุสลิมที่ตั้งอยู่ตามแนวชายฝั่งทะเลอ่าวไทย ส่วนทางด้านทิศใต้กับทิศตะวันตกเป็นที่ตั้งบ้านเรือนที่มีการผสมปนเปกันระหว่างคนไทยพุทธและมุสลิม โดยทิศตะวันตกจะเป็นที่ราบดินภูเขา

ชุมชนบ้านบนเมืองเป็นที่ตั้งเมืองเก่าฝั่งเขาแดง จึงปรากฏซากโบราณสถาน เช่น แนวกำแพงเมือง คูเมือง ตลอดถึงป้อมปืนป้องกันเมืองที่สร้างขึ้นอย่างแข็งแรงในสมัยของเจ้าเมืองสุลต่านสุลัยมาน กลุ่มคนที่ศึกษานี้เป็นกลุ่มผู้อพยพมาตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยภายหลัง จากการศึกษาปรากฏว่า คนกลุ่มนี้มีพื้นเพดั้งเดิมอยู่ที่บ้านแม่ลาด ซึ่งเป็นพื้นที่อาศัยหลักของสายตระกูลผู้ปฏิบัติประเพณี การแต่งงานกับนางไม้ในการศึกษารั้งนี้

4.6 ประเพณีที่สำคัญของท้องถิ่นในรอบปี

บุญเลิศ จันทร . (2544). ประเพณีที่นำมาถวายเป็นประเพณีประจำปีของชุมชนในพื้นที่ ศึกษาซึ่งจะนำมาถวายเป็นเดือนๆเน้นประเพณีที่ทำอยู่อย่างแพร่หลาย

เดือนมกราคม

มีการทำบุญตักบาตรในโอกาสขึ้นปีใหม่ โดยการร่วมมือกันระหว่างทางวัดกับชาวบ้านในชุมชน หรืออาจจะร่วมกันสามฝ่าย คือ วัด ชาวบ้าน และโรงเรียน หรือหน่วยงานทางราชการจัดให้มีการทำบุญตัก บาตรในโอกาสขึ้นปีใหม่นอกจากนั้นชาวบ้านโดยทั่วไป จะมีกิจกรรมทางด้านการบันเทิงที่หลากหลายตามเทศกาลปีใหม่ หรือจัดกิจกรรมการกินเลี้ยงกันในกลุ่มเพื่อนฝูงและเครือญาติซึ่งสิ่งนี้ถือว่าได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอื่น โดยวัฒนธรรมดั้งเดิม เป็นการทำบุญในวันสงกรานต์ซึ่งเป็นวันปีใหม่ของไทยในอดีตที่จะกล่าวต่อไปนี้

เดือนกุมภาพันธ์-เดือนมีนาคม (ไม่ปรากฏประเพณีประจำปี)

เดือนเมษายน ประเพณีทำบุญวันว่าง

“ประเพณีการทำบุญวันว่าง” เป็นชื่อเรียกการทำบุญในโอกาสปีใหม่ของท้องถิ่นนี้ ซึ่งจะจัดขึ้นในเดือนที่ 5 นับตามจันทรคติ และช่ วงเดือนที่ 5 และ 6 ตลอดทั้งเดือนในปัจจุบันและมีแนวโน้มว่าจะมากกว่าเดือนสองเดือนดังกล่าว เนื่องจากพระสงฆ์ในเขตบริการแต่ละชุมชนได้รับนิมนต์จากชาวบ้านเต็มสองเดือน จึงทำให้ระยะเวลายืด

ออกไป อันเกิดสาเหตุหลายประการ เช่น จำนวนบ้านเรือนมากขึ้น จากการขยายตัวของประชากร ซึ่งในช่วงดังกล่าวชาวบ้านนิยมนิมนต์พระไปทำบุญที่บ้าน โดยมีการสวดพระพุทธรูป เพื่อเป็นสิริมงคลและทำบุญให้กับบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว นอกจากนั้นยังเป็นการแสดงความเคารพบูชาต่อผู้อายุในแต่ละกลุ่มเครือญาติที่ยังมีชีวิตอยู่ โดยในขณะที่พระสวด ลูกหลานจะทำพิธีรดน้ำคำหัวผู้แก่ผู้เฒ่า ซื่อเสื้อผ้าใหม่เปลี่ยนแก้ท่าน

นอกจากนั้นยังมีการทำบุญที่เป็นการกระทำประจำปี ของแต่ละวัดในช่วงเทศกาล “ทำบุญว้าง” โดยจะหมุนเวียนกันจนไปครบทุกวัดภายในระยะตลอดหนึ่งเดือน ซึ่งจะปรากฏว่าบางวัน อาจจะมีการทำบุญพร้อมกันสองวัดก็มี การทำบุญในแต่ละวัดก็จะมีกลุ่มคนที่มีความผูกพันกับวัดนั้นๆ มาตั้งแต่บรรพบุรุษ เช่น มีพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ที่ตายไปแล้วก็ทำพิธีเผาศพในวัดนั้นๆ โดยในแต่ละวัดจะมีกิจกรรมซึ่งพอจะกำหนดได้ดังนี้

1. กิจกรรมการทำบุญตักบาตรเลี้ยงพระ
2. กิจกรรมการสงฆ์น้ำพระ เริ่มจากการสงฆ์น้ำพระพุทธรูป และสงฆ์น้ำพระสงฆ์ที่นับถือ
3. กิจกรรมการทำบุญสวดมาติของกระดูกของผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว โดยลูกหลานจะนำกระดูก

ที่ตนเก็บไว้ภายในวัดออกมาประพรมน้ำหอมแล้วนิมนต์พระมาสวดมาติกา ส่วนเครือญาติที่เก็บกระดูกบรรพบุรุษไว้ในสลุบก็จะนิมนต์พระ 4 รูปบ้าง 8 รูปบ้าง ไปพิจารณาผ้าบังสุกุลที่ลูกหลานได้นำไปพาดที่สลุบหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “บัว” เป็นที่บรรจุกระดูกของบรรพบุรุษ เพื่อสื่อว่าเป็นการทำบุญให้กับบรรพบุรุษของตนที่ล่วงลับไปแล้ว

4. กิจกรรมการอาบน้ำดำหัวผู้สูงอายุการทำบุญในเทศกาล “วันว้าง” ดังกล่าวถือว่ามีความสำคัญกิจกรรมหนึ่งในชุมชนแห่งนี้ ในงานดังกล่าวจึงมีลูกหลานของผู้ที่ล่วงลับไปแล้วที่อยู่ทั้งไกลใกล้ มาร่วมกันทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษของตน

ในวันว้างนี้ ชาวบ้านก็จะทำพิธีอาบน้ำให้ผู้เฒ่าผู้แก่ซึ่งเป็นผู้อาวุโสในแต่ละครอบครัว แต่การอาบน้ำ เพื่อรับศีลพรจากผู้สูงอายุดังกล่าวมักจะทำกันภายในแต่ละครอบครัวโดยมีการนิมนต์พระไปทำพิธีที่บ้าน ร่วมกับการทำบุญในเทศกาลวันว้างนี้ด้วย ในปัจจุบันมีหน่วยราชการทางอำเภอจะนำผู้สูงอายุของแต่ละหมู่บ้านไปประกอบพิธีร่วมกันที่ว่าการอำเภอในลักษณะการอาบน้ำดำหัวผู้เฒ่า ญาติกับผู้สูงอายุ ถึงแม้ว่าจะเรียกได้ว่ามีพิธีกรรมที่หน่วยงานทางราชการจัดก็ตามแต่ชาวบ้าน

ในอดีตถือว่าเป็นกิจกรรมที่สนุกสนานมากสำหรับเด็กๆ และคนหนุ่มสาวในชุมชน ปัจจุบันในงานบุญดังกล่าวมีเด็กและหนุ่มมาร่วมงานน้อยลง เนื่องจากการทำบุญในเทศกาลดังกล่าวเป็นการทำบุญของแต่ละหมู่บ้านในเขตอำเภอสิงหนคร และจะไม่ตรงกับวันหยุดนักขัตฤกษ์ในช่วงวันสงกรานต์ซึ่งอยู่ในช่วงวันที่ 13-15 เมษายนของทุกปี เมื่อไม่ใช่วันหยุดเด็ก ส่วนหนึ่งต้องไปโรงเรียน ส่วนคนหนุ่มก็จะไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมในเขตอำเภอเมืองและอำเภอหาดใหญ่ และที่อื่นๆ ของจังหวัดสงขลา จึงทำให้ประเพณีทำบุญวันว้างเหลือแต่เฉพาะคนผู้สูงอายุในหมู่บ้านมาร่วมทำบุญกันเป็นส่วนใหญ่

ถึงแม้ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมา ประเพณีดังกล่าวก็ยังเปี่ยมด้วยนิยามสืบมาและยังปฏิบัติกันอย่างแพร่หลายโดยทั่วไปในอำเภอสิงหนคร

เดือนพฤษภาคม-มิถุนายน-กรกฎาคม

ประเพณีบวชพระ ประเพณีแต่งงานกับนางไม้ ประเพณีทำตายนายละหนม

ประเพณีการบวช ในเดือนที่ 6-7-8 ช่วงสามเดือนนี้ถือว่าเป็นช่วงเทศกาลการบวชพระ การบวชพระในอำเภอสิงหนคร ถือว่าเป็นที่นิยมโดยทั่วไป โดยเชื่อว่าการบวชพระได้ อนุสงส์มาก เป็นการตอบแทนพระคุณของพ่อแม่ที่ยิ่งใหญ่ โดยผู้ที่บวชจะมีอายุครบยี่สิบปีบริบูรณ์ ปัจจุบันถึงแม้จะมีแนวโน้มมากกว่า ผู้ที่บวชมักจะบวชในช่วงระยะเวลาที่สั้นๆ ที่ชาวบ้านเรียกว่า “ไม่เข้าพรรษา” จะมีมากขึ้นและเป็นส่วนใหญ่

ประเพณีบวชนาคถือว่าเป็นประเพณีที่นิยมจัดกันเป็นงานใหญ่ หากผู้เป็นเจ้าภาพมีฐานะทางเศรษฐกิจดีก็จะจัดให้มีมหรสพต่าง ๆ เช่น มโนราห์ หนังตะลุง วงดนตรี ตลอดจนถึงนั่งกลองแปด เพื่อเป็นหน้าตาของเจ้าภาพ

ในประเพณีงานบวชโดยทั่วไป เจ้าภาพมักออกบัตรเชิญแขกมาร่วมงาน และเป็นการบอกด้วยปากที่เรียกติดมาว่า “บอกงาน” เจ้าภาพบางงานใช้เวลาบอกแขกเป็นเดือนก็มี ในอดีตเจ้าภาพจะบอกแขกให้มาร่วมงานโดยให้ผู้บวชนาคถือขันหมากพูลไปเชิญแขกโดยใช้หมากเป็นเครื่องการแสดงความเคารพ ถ้าหากแขกรับหมากถือเป็นการตกปากรับคำเป็นหมั้นเป็นเหมาะว่าจะไปร่วมงาน แต่ปัจจุบันการถือขันหมากไปบอกแขกได้ยกเลิกไป ส่วนหนึ่งคนปัจจุบันไม่นิยมกินหมาก หรืออาจได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอื่นๆ ที่นิยมบอกแขกโดยนิยมนอกบัตรเชิญก็เป็นไปได้ บางกรณีที่ไม่ได้กับคนที่ตนไปบอก บัตรเชิญดังกล่าวก็ถูกฝากไว้กับลูกหลานของผู้ที่เชิญ และถือว่าได้มาบอกแล้วอย่างเป็นทางการ ต่าง จากวิธีปฏิบัติสมัยก่อนที่จะให้แขกผู้ไปร่วมงานรับขันหมากดังกล่าว และที่สำคัญในอดีตเป็นการกระทำความผิดกลุ่มเครือญาติ แต่ปัจจุบันมักเป็นเรื่องหมิ่นเหม่ในเรื่องของขาดทุนกำไรเสียส่วนใหญ่

ดังนั้นแขกที่ไปร่วมงานก็จะมีการใส่เงินในซองเพื่อร่วมทำบุญ ได้กลายเป็นขนบธรรมเนียมดังปัจจุบันซึ่งเป็นภาพลัทธิที่ถ้อยอาศัยในยามมีการมีงาน และเป็นเงื่อนไขอย่างหนึ่งในการกำหนดความสัมพันธ์ โดยมีเงื่อนไขว่าโอกาสต่อไปเมื่อผู้ที่ไปเป็นแขกในงานครั้งนี้เป็นเจ้าภาพ เจ้าภาพงานที่ตนได้ไปช่วยก็จะมาช่วยงานของตนในฐานะแขก นับเป็นการช่วยเหลือกันกลับไปกลับมานั่นเอง

ขั้นตอนไปประเพณีการบวชเป็นพระภิกษุมีขั้นตอนคร่าวๆดังนี้

1.ช่วงอยู่เป็นนาค (นาค เป็นคำใช้เรียกผู้ที่เตรียมตัวก่อนเข้าพิธีบวชพระ) ในวัด ซึ่งผู้ที่จะบวชจะถูกพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่พาไปฝากให้อยู่ในวัดเพื่อทำบทสวดที่ใช้สำหรับบวชและบทสวด อื่นๆ ที่จะต้องใช้เมื่อบวชเป็นพระแล้ว

ช่วงการอยู่เป็นนาคนี้ จะอยู่นานเท่าไรขึ้นอยู่กับความสามารถในการทำบทสวดต่างๆ โดยเฉพาะบทขนานนาคที่ต้องใช้เมื่อเข้าพิธีบวช การนำลูกหลานไปอยู่วัดในชุมชนพื้นที่ศึกษาแห่งนี้จะเริ่มจากเดือนที่ 6 เป็นต้นไปจะกระทั่งถึงเดือนที่ 8 ซึ่งเป็นเดือนสุดท้ายก่อนที่จะเข้าพรรษา บางรายอาจจะเป็นเดือนสองเดือนหรือสามเดือนก็มีโดยเมื่อเรียนบทท่องจำที่ต้องใช้แล้ว ก็จะมีการไปซ่อมบทสวดหรือบทขนานนาคกับเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์รูปใดรูปหนึ่งผู้มีพรรษามาก เมื่อเห็นว่า ได้ท่องจำบทสวดได้เป็นอย่างดี งดีแล้วเจ้าอาวาสก็จะกำหนดวันบวชพระให้แก่เจ้านาคเป็นรายๆไป

ในช่วงที่อยู่เป็นนาคนั้น การแต่งตัวของเจ้านาคก็จะนุ่งผ้าถุงลายหมากrugและเสื้อสีขาว หรือสีไม่ฉูดฉาดเป็นพื้น โดยมีกิจวัตรประจำวันเริ่มการบิณฑบาตกับพระไม่ใช้ฐานะลูกศิษย์วัดแต่ในฐานะผู้ฝึกหัดความเป็นพระในเบื้องต้น โดยต้องสวดปาตลเหมือนพระ เมื่อกลับมาถึงวัดก็จะจัดที่จัดทางใต้ให้พระได้ฉันอาหารเช้า และตนเองก็จะร่วมกินประทานอาหารหลังจากที่พระฉันข้าวเสร็จทั้งในตอนเช้าและตอนเพลการใช้ชีวิตของเจ้านาคก่อนจะถึงกำหนดบวช จะช่วยเหนือกิจการงานในวัดทั่วไป เช่น กวาดวัด เป็นต้น และมีที่หลับที่นอนแล้วแต่พระท่านจัดให้อยู่ เมื่อบวชเสร็จเป็นพระสงฆ์แล้วก็จะอยู่เป็นเอกเทศอีกครั้งหรือบางวัดก็จะอยู่เป็นเอกเทศตั้งแต่แรกเข้ามาอยู่เป็นเจ้านาค ข้อนี้ขึ้นอยู่กับความสะดวกของเจ้านาค

2.ช่วงการบอกแขกและจัดงานบวช เป็นช่วงที่เจ้านาคจะเดินทางไปบอกแขกกับพ่อแม่หรือเฉพาะพ่อแม่เป็น ผู้บอกแขกซึ่งชาวบ้านเรียกกันว่า “บอกงาน” ส่วนผู้ที่ถูกบอกก็จะเรียกการถูกว่า “โดนงาน” หรือ “ถูกงาน” เมื่อถึงช่วงวันงาน พระจากวัดก็จะไปประกอบพิธีสวดเพื่อโกนหัวนาค เมื่อเสร็จ พิธีดังกล่าวแล้ว เจ้านาคและเจ้าภาพจะร่วมกันต้อนรับแขกเหรื่อที่มาร่วมงาน

ในการจัดงานงานในชุมชนแห่งนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นการกำหนดวันบวชออกเป็นสองวันบ้างสามวันบ้าง ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม บ้างวัดจะกำหนดให้มีงานบวชเพียงสองวันคือ วันสระหัวนาคกับวันบวชและฉลอง โดยแยกวันสระหัวเจ้านาคเป็นวันหนึ่งเป็นวันเช้างาน ส่วนวันบวชและฉลองนั้นจัดในวันเดียวกันเป็นการบวชเช้าแล้วฉลองในตอนเพล ส่วนที่จัดงานบวชสามวันหรือมากกว่านั้นก็มี ก็จะแบ่งจัดงานสระหัว วันบวช และวันฉลองโดยวันสระหัวนาคเป็นวันเช้างานและมาเสร็จงานในวันฉลอง ในชุมชนแห่งนี้มักจะจัดงานบวชในลักษณะดังกล่าว เป็นส่วนใหญ่

3.ช่วงการบวช ช่วงนี้เจ้านาคจะมีเพื่อนฝูงช่วยกันแห่แหนไปตามเส้นทางเพื่อเดินทางไปบวชยังวัดนั้น ๆ การเดินทางก็ขึ้นอยู่กับความสะดวกของเจ้าภาพ บางรายจะมีการตักลองร้องรำทำเพลงไปบนรถกระบะ บางรายขึ้นคอเพื่อนฝูง แห่แหนไปยังวัด ในอดีตกลุ่มคนที่บวชในแต่ละวัดก็จะเป็นผู้ที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในบริเวณในหมู่บ้านที่วัดเป็นศูนย์กลาง การเดินทางมาบวชในวัดจึงมีอยู่รูปแบบเดียวคือการเดินขบวนแห่แหนกันมา มีการคาดโครงไม้ไผ่และทำรูปสัตว์ต่าง ๆ เป็นพาหนะให้เจ้าบ่าวขึ้นขี่โดยผูกมัดรูปสัตว์ที่กระทำขึ้นมาเข้ากับโครงไม้ไผ่ รูปสัตว์ดังกล่าวมีทั้งรูปหงส์ รูปม้า รูปสัตว์อื่น ๆ หากเจ้าภาพมีความสามารถมาก รูปสัตว์ก็มีหลายชนิดมากขึ้น ปัจจุบันมีแนวโน้มว่ารูปสัตว์ที่กระทำขึ้นมาสำหรับเป็นเครื่องขึ้นนั้นมักจะปรากฏในรูปลักษณะการล้อเลียนเรื่องเพศเป็นจำนวนมาก การแห่ของบรรดาเพื่อนฝูงบางครั้งเจ้าภาพต้องไปไล่ตัวเจ้านาคด้วยจำนวนเหล่าหรือเปียร์เพื่อจะให้เจ้านาคได้เข้าอุโบสถทำพิธีบวชต่อไป

ประเพณีแต่งงานกับนางไม้ เป็นประเพณีประจำถิ่นที่กระทำกันในเขตอำเภอสิงหนครซึ่งเป็นประเด็นในการศึกษาครั้งนี้ (ดูรายละเอียดในบทที่ 5) เป็นประเพณีที่กระทำกันในเทศกาลเดียวกันกับการบวชเป็นพระภิกษุ

4.7 ประเพณีการทำตายายและหนมหรือละนม

บุญเลิศ จันทร . (2544). การเอาประเพณีตายายหนมละนมมากล่าวไว้ในช่วงเดือนนี้ อันเนื่องมาจากประเพณีนี้มีความเกี่ยวเนื่องกับประเพณีการบวชเป็นพระภิกษุสามเณรในพุทธศาสนาเป็นสำคัญ ถึงแม้การบวชเป็นพระภิกษุหรือสามเณรดังกล่าวในพิธีกรรมนี้จะมีลักษณะที่แตกต่างกับการบวชของชาวพุทธโดยทั่วไป การบวชนี้เป็นเพียงการบวชแก่หมอย มีทั้งการบวชถูกต้องตามหลักการบวชโดยทั่วไป กับการบวชโดยสมมติ ซึ่งจะได้อธิบายรายละเอียดต่อไป

ในพื้นที่ศึกษาแห่งนี้ ในอดีตมีหลักฐานปรากฏว่าเป็นพื้นที่พิเศษในการเผยแพร่เข้ามาของศาสนาอิสลาม โดยเฉพาะในยุคสมัยที่เจ้าเมืองสงขลาเป็นมุสลิม และได้ประกาศเมืองสงขลาเป็นอิสระ ไม่ขึ้นต่อกรุงศรีอยุธยา เมื่อต้นพุทธศตวรรษที่ 17 (ยงยุทธ ชูแว่น , 2529:70) นอกจากนั้นอาจารย์สงบ ส่งเมืองได้นำเสนอภาพที่คมชัดยิ่งว่า “ลุ่มทะเลสาบสงขลาซึ่งเป็นสนามรบระหว่างไทยพุทธกับมาเลย์มุสลิมในระยะแรกค่อย ๆ เป็นเข้าหลอมทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมระหว่างชาวพุทธกับมุสลิม เกิดชุมชนชาวมุสลิมขึ้นในแหล่งต่าง ๆ ใกล้กับชุมชนชาวไทยพุทธ กระจัดกระจายทั่วภาคใต้ โดยมีศาสนา ความเชื่อและวิถีชีวิตที่แตกต่าง กันบ้าง แต่ก็สามารถประนีประนอมอยู่ร่วมกันได้ ” (สงบ ส่งเมือง อ้างจากฉัตรทิพย์ นาถสุภาและพูนศักดิ์ ธานีกรประดิษฐ์, 2540:50-51) เงื่อนไขนี้เองผู้ศึกษาได้มีความคิดเห็นว่าเป็นเงื่อนไขสำคัญ ทำให้ศาสนาอิสลามและพุทธศาสนาต้องปรับเข้าหากัน จนนำมาซึ่งวิถีในการผสมผสานกลมกลืนซึ่งกันและกัน

ประเพณีนี้เป็นประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติกันในกลุ่มมุสลิมซึ่งตั้งรายล้อมพื้นที่ศึกษานอกจากนั้นพื้นที่ศูนย์กลางในการศึกษาค้นคว้าก็เคยเป็นชุมชนมุสลิมมาก่อนในอดีต จึงได้นำประเพณีที่มีอยู่ในอดีตจากการพูดคุยกับกลุ่มมุสลิมในพื้นที่มากล่าวไว้ในที่นี้ ซึ่งผู้ศึกษามีข้อสันนิษฐานในเบื้องต้นว่าพิธีกรรมนี้มีความเกี่ยวข้องกับประเพณีแต่งงานกับนางไม้ที่ศึกษาในครั้งนี้

ประเพณีการทำตายายละนม ของกลุ่มผู้นับถืออิสลามในอดีต เป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมสัมพันธ์ระหว่างกันของศาสนาทั้งสอง **ประเพณีนี้ในปัจจุบันได้หมดไปจากชุมชนมุสลิมแล้ว** แต่ครั้งอดีตประเพณีนี้ถือได้ว่าเป็นจารีตที่ปฏิบัติกันในคนเฉพาะกลุ่มของผู้นับถือศาสนาอิสลามในเขตพื้นที่ลุ่มทะเลสาบ จากการเก็บข้อมูลภาคสนามได้พบถึงจารีตดังกล่าวในเขตจังหวัดสงขลา คือ พื้นที่อำเภอสิงหนคร , สทิงพระ , ระโนด , ความเนียง , หาดใหญ่ และในเขตจังหวัดพัทลุง คือ อำเภอปากพะยูน , บางแก้ว , กงหรา , ตะโหมด (ดูภาพประกอบภาคผนวก) ซึ่งอาจมีปรากฏในส่วนอื่น ๆ ด้วยแต่ผู้ศึกษามีข้อจำกัดในการตรวจสอบ

ประเพณีนี้เกิดจากการประกอบพิธีกรรมที่มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อเข้าสู่สู่นัด ต่อไปของกลุ่มผู้นับถือศาสนาอิสลามในพื้นที่ศึกษาที่มีสองเชื้อสายคือ เชื้อสายพุทธและเชื้อสายอิสลามอันเกิดจากการแต่งงานข้ามพรมแดนของศาสนาระหว่างคนไทยพุทธกับคนไทยมุสลิม ทำให้ลูกที่กำเนิดมากลายเป็นลูกครึ่งพุทธมุสลิม คนกลุ่มดังกล่าวจึงต้องยึดถือพิธีกรรมการทำตายายละนมก่อนการเข้าสู่สู่นัด ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างกับมุสลิมทั่วไป โดยมีข้อกำหนดที่

สำคัญว่า ในครอบครัวหนึ่ง ๆ จะต้องมีการประกอบพิธีกรรมหนึ่งคน โดยมีข้อกำหนดว่า “ลูกชายคนหัวปีเป็นหลัก ” (โตะยิโหด, อ้างแล้ว) ถ้าลูกคนหัวปีไม่ใช่ลูกชาย “ต้องมีผู้ชายคนใดคนหนึ่ง เรียกว่า แม่หนึ่ง ๆ ต้อง มีหนึ่งคนที่ทำ ” (นายสะมะแอ, อ้างแล้ว) หรือหากครอบครัวใดไม่มีลูกชายเลย แต่มีความเคร่งครัดในพิธีดังกล่าว “ก็จะให้ลูกสาวผ่าน พิธีการบวชเสียหนึ่งคนเพื่อแก้กรรมที่คงค้างการอยู่ให้หมดไป ” (โตะยิโหด, อ้างแล้ว) จะไม่เกิดอันตราย อาเพศใด ๆ แก่คนในครอบครัวนั้น ๆ หากได้ทำพิธีกรรมดังกล่าวแล้ว โดยเชื่อว่าหากไม่กระทำกับตายายฝั่งไทยที่สืบทอดเชื้อสายกันมา จะมีผลทำให้การขลิบอวัยวะเพศในพิธีเข้าสู่สู่นัต “มีอันต้องตกเลือดถึงตาย หรือต้องมีอันเป็นไปอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น เป็นบ้าบ้าง พุดไม่ได้บ้าง แต่เมื่อมีการแก้กรรมให้ตายายฝั่ง พุทธแล้ว อาการดังกล่าวก็จะหายไป ” (นายสะมะแอ, อ้างแล้ว)

การกระทำตามประเพณีดังกล่าวนี้ วิธีที่จะรู้ว่ตนเองเป็นครอบครัวที่จะต้องประกอบพิธีกรรมดังกล่าวหรือไม่ ก็โดยวิธีนับเครือญาติสืบมาตั้งแต่บรรพบุรุษว่าบรรพบุรุษของตนเคยเป็นคนไทยพุทธมาก่อนหรือไม่ จะเป็นฝ่ายพ่อหรือฝ่ายแม่ก็ตาม หากมีเชื้อสาย นั้นหมายความว่าครอบครัวรุ่นหลังต่อมาทุกครอบครัวที่แม้จะแตก กิ่งก้านสาขากออกไป ก็จะต้องสืบทอดพิธีกรรมการบวชในพุทธศาสนาก่อนที่จะเข้าสู่สู่นัต ถึงแม้ในรุ่นหลังตนเองจะเป็นมุสลิมแท้ โดยการแต่งงานกับคนมุสลิมด้วยกันก็ตาม แต่เชื้อสายของตนก็เป็นที่รู้ชัดทั้งโดยตนเองและกลุ่มเครือญาติ นอกจากนั้นยังถือว่าสิ่งนี้เป็นขนบธรรมเนียมที่ยึดถือกันทั่วไป รวมตลอดถึงความเชื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่ในเรื่องดังกล่าว

4.8 สภาพทางด้านภูมิอากาศ

บุญเลิศ จันทระ . (2544). อำเภอสิงหนครตั้งอยู่ในเขตจังหวัดสงขลา ดำ นทิศตะวันออกจดกับทะเลอ่าวไทย จึงได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดผ่านอ่าวไทย และอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดผ่านมหาสมุทรอินเดีย ทำให้บริเวณพื้นที่ดังกล่าวได้รับความชื้นมาก อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีประมาณ 27.7 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 24.1 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 31.4 องศาเซลเซียส (สัญญา วัชรพันธ์ , 2538 : 15 ไม่ปรากฏโรงพิมพ์) มีปริมาณน้ำฝนตกเฉลี่ย 2,093.8 มิลลิเมตรต่อปี มีการเฉลี่ยน้ำฝนตกมากน้อยตามฤดูกาลช่วงมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ เริ่มจากเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน มีปริมาณน้ำฝนน้อยเนื่องจากมีภูเขาทองทอดขวางทิศทางลมมรสุมทางด้านตะวันตกและทางทิศใต้และฝนตกชุกที่สุดในช่วงฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเริ่มจากเดือนตุลาคมถึงเดือนมกราคม ส่วนฤดูแล้งเริ่มจากเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายนมีปริมาณฝนตกน้อยที่สุด (เอกสารกรมทรัพยากรธรณี 2530 จ.สงขลา)

4.9 การปกครอง

การปกครองมีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 11 ตำบล 77 หมู่บ้าน คือ

1.ตำบลหัวเขา	จำนวน	8 หมู่บ้าน
2.ตำบลสิงห์หม้อ	จำนวน	6 หมู่บ้าน
3.ตำบลท่าบ	จำนวน	7 หมู่บ้าน
4.ตำบลราแดง	จำนวน	7 หมู่บ้าน
5.ตำบลป่าขาด	จำนวน	5 หมู่บ้าน
6.ตำบลปากกรอ	จำนวน	6 หมู่บ้าน
7.ตำบลชะแล้	จำนวน	5 หมู่บ้าน
8.ตำบลม่วงงาม	จำนวน	10 หมู่บ้าน
9.ตำบลบางเขียด	จำนวน	5 หมู่บ้าน
10.ตำบลวัดขนุน	จำนวน	8 หมู่บ้าน
11.ตำบลชิงโค	จำนวน	10 หมู่บ้าน

การจัดรูปแบบการปกครองท้องถิ่น แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลาที่เป็นส่วนอำเภอสิงหนคร

2. มีสุขาภิบาล 1 แห่ง คือ สุขาภิบาลสิงหนคร ประกอบด้วย ต.หัวเขา ต.สทิงหม้อ ต.ชิงโค บางส่วน และ ต.ท่ายาง บางส่วน รวม 22 หมู่บ้าน มีเนื้อที่ 33.9 ตารางกิโลเมตร

3. องค์การบริหารส่วนตำบล 9 แห่ง คือ

- องค์การบริหารส่วนตำบล ชิงโค
- องค์การบริหารส่วนตำบล วัดขนุน
- องค์การบริหารส่วนตำบล ม่วงงาม
- องค์การบริหารส่วนตำบล ท่ายาง
- องค์การบริหารส่วนตำบล รำแดง
- องค์การบริหารส่วนตำบล ป่าขาด
- องค์การบริหารส่วนตำบล ชะแล้
- องค์การบริหารส่วนตำบล บางเขียด

(จากเอกสารบรรยายสรุปข้อมูล อ.สิงหนคร ปี 2558)

การปกครองในพื้นที่ศึกษานั้น บางหมู่บ้านจะขึ้นอยู่กับเขตการปกครองของเทศบาลและบางหมู่บ้านจะขึ้นอยู่กับเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบล ในส่วนของพื้นที่ศึกษาซึ่งอยู่ในเขตตำบลสทิงหม้อ ตำบลหัวเขาจะขึ้นอยู่กับเขตการปกครองของเทศบาล และตำบลท่ายางก็จะอยู่ในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบล ท่ายาง ตำบลชิงโคบางส่วนขึ้นอยู่กับเทศบาลตำบลสิงหนคร

ประชากร

ประชาชนที่อาศัยอยู่หมู่ที่ 1-6 อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา จำนวน 26,482 คน (รายงานสถิติจำนวนประชากร ตามหลักฐานทะเบียนราษฎร อำเภอสิงหนคร 2557)

ในพื้นที่ศึกษาครั้งนี้โดยเฉพาะในเขตอำเภอสิงหนคร เป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มคนนับถือศาสนาอิสลามอยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก และการตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยของพี่น้องชาวมุสลิมเป็นลักษณะการตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยกันอย่างหนาแน่น โยมีการประกอบอาชีพ การทำประมงเป็นหลักสถานที่ทำกินอยู่ในทะเล เครื่องมือทำมาหากินก็จะเป็นอุปกรณ์ในการจับสัตว์น้ำเป็นหลัก จึงไม่มีความจำเป็นต้องใช้ที่ดินทำกิน เช่นเดียวกับกลุ่มคนทั่วไปที่ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม

ในส่วนของกลุ่มประชากรที่ศึกษา ในงานศึกษาชิ้นนี้คือกลุ่มผู้ปฏิบัติตามประเพณีแต่งงานกับนางไม้เป็นหลัก เป็นกลุ่มที่มีอยู่จำนวนมาก ซึ่งจะอยู่อาศัยอยู่ในเขต ตำบลหัวเขา ตำบลสทิงหม้อ และตำบลท่ายาง เป็นพื้นที่หลัก นอกจากนั้นยังมีอยู่ในพื้นที่อื่นๆ ซึ่งมักจะเกิดการแต่งงานกับคนนอกชุมชนดังกล่าว และได้ตั้งหลักแหล่งในที่นั้นๆ

กรณีตัวอย่างที่แสดงให้เห็นการขยายตัวของกลุ่มเชื้อสายดังกล่าว คือกลุ่มคนผู้จ้บ้านเรือนอยู่ ณ บ้านบนเมือง ซึ่งในอดีตมีเพียงครอบครัวเดียวที่สืบทอดประเพณีดังกล่าว แต่ในปัจจุบันมีประมาณ 50 ครอบครัว (นายผ่องเรืองศรี, มีนาคม 2544) ครอบครัวที่มาอยู่ในที่แห่งนี้คือครอบครัวนางลัย หนูพวง เป็นชาวบ้านผู้มีถิ่นกำเนิด ณ บ้านแม่ลาดและมีเชื้อสาย (พวน) ของคนแต่งงานกับนางไม้ (ไหว้ตันไม้ใหญ่) ได้แต่งงานกับชาวมะขามคลานอยู่ในเขตตำบลม่วงงาม และย้ายมาตั้งบ้านเรือนประกอบอาชีพในหมู่บ้านบนเมือง หาดคิดถึงระยะเวลาที่ครอบครัวนี้มาตั้งฐาน โดยการนับตามชั่วอายุคนรุ่นนางลัย จนมาถึงปัจจุบัน นับได้สามถึงสี่ชั่วอายุคนเท่านั้นแต่ปรากฏว่า บรรดาลูกหลานตามเชื้อสายของครอบครัว นางลัย มีถึง 50 ครอบครัว ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนมาก ข้อนี้พอที่จะนำไปมองและเปรียบเทียบกับครอบครัวอื่นว่าจะมีกลุ่มผู้ปฏิบัติตามประเพณีนี้ว่ามีมากน้อยเพียงใด และที่สำคัญลูกหลานของ นางลัย ในปัจจุบันได้ยึดถือประเพณีการแต่งงานกับนางไม้อย่างเคร่งครัด

เมื่อการประกอบพิธีกรรมเป็นการทำโดยการสืบเชื้อสาย และประเพณีดังกล่าวยากนักที่จะชี้ชัดว่าเกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยใด เนื่องจากเมื่อสอบถามจากกลุ่ม เครือญาติชาวบ้านผู้ประกอบพิธีกรรมทุกสายตระกูลมักจะได้รับคำตอบที่มีลักษณะเหมือนกันว่า “ทำกันมาตั้งแต่ก่อนรุ่นทวด ” “ทำกันมาตั้งแต่โบร่ำโบราณ ” แต่เมื่อสอบถามไปที่

คนรุ่นทวดปรากฏว่า มักจะจำชื่อของบุคคลเหล่านี้ไม่ได้ บางรายก็พอจำได้บ้างแต่ไม่สมบูรณ์ เช่น จำได้เฉพาะ ทวดหญิงหรือทวดชายคนใดคนหนึ่งแต่ส่วนใหญ่จะจำกลุ่มเครือญาติดังกล่าวไม่ได้เลยว่ามีชื่ออะไร มีถิ่นฐานที่ใด

10. เอกสารอ้างอิงของโครงการวิจัย

ชนินทร์ ชุมพพันธุ์รักษ์. (2550). **การจัดการองค์การและทรัพยากรมนุษย์**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา.(2548). การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน.คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บุญเลิศ จันทระ . (2544). การศึกษาทางมานุษยวิทยาวัฒนธรรม : กรณีศึกษาประเพณีการแต่งงานกับนางไม้ในเขตอำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา.

บุญเลิศ จันทระและคณะ. (2553). **รำลึกพ่อท่านคง : วัตรธรรมโมฆะณำ ตำบลสทิงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา .** มาสเตอร์พีช แอนด์ โคเรเซท์ จำกัด

ยุทธ ไกรวรรณ (2553) **พื้นฐานการวิจัย กรุงเทพมหานคร ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพฯ**

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2549). **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพฯ : วิสิษฐ์พัฒนา

เสนาะ ตีเยาว์. (2544). **หลักการบริหาร**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อุษาวดี พลพิพัฒน์. 2545. การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน : กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชนในประเทศไทย. **จุลสารการท่องเที่ยว** 21,4 (ตุลาคม- ธันวาคม): 38-48.

<http://masterplan.andamanecotourism.com>

11. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

11.1 ทำให้ทราบถึงสภาพทั่วไปทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนสทิงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

11.2 เพื่อการจัดการรูปแบบ แนวทาง และวิธีการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยการพึ่งตนเองของชุมชนในท้องถิ่นอย่างเหมาะสม

11.3 นำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนสทิงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

11.4 นำข้อมูลรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนสทิงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การนำไปใช้ประโยชน์ในด้าน

- ☐ ด้านวิชาการ
- ☐ ด้านนโยบาย
- ☐ ด้านเศรษฐกิจ/พาณิชย์/อุตสาหกรรม
- ☒ ด้านสังคมและชุมชน

หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

เทศบาลเมืองสิงหนคร อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

12. แผนการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย

เผยแพร่ผลงานจากรายงานการวิจัยต่อสาธารณชนในรูปแบบบทความ บทคัดย่อ ในวารสารราชชมงคล หรือในการประชุมวิชาการของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา

13. วิธีการดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลโดยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมแนวคิด เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา ชุมชนสตึงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูล ในการจัดเก็บข้อมูลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ สามารถแบ่งข้อมูลได้ 2 ประเภทคือข้อมูลปฐมภูมิ และ ข้อมูลทุติยภูมิ โดยมีวิธีการเก็บรวบรวม ดังนี้

ข้อมูลปฐมภูมิ

13.1 ทำการสำรวจโดยการสำรวจและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชนและทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีรวมทั้งข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยใช้วิธีการสำรวจ ภาคสนาม บันทึกภาพ บันทึกเสียง และจดบันทึก

13.2 การสัมภาษณ์ ใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยผู้ให้ข้อมูลจะเป็นผู้นำชุมชน สมาชิกชุมชน และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

13.3 การจัดเวทีชาวบ้านของประชาชนทั้งหมดเพื่อรวบรวมข้อมูลและความคิดเห็นต่างๆ ของชุมชน

ข้อมูลทุติยภูมิ

เครื่องมือดังกล่าวเป็นแบบสอบถามภาษาไทย ที่มีเนื้อหาครอบคลุม ประกอบด้วยคำถาม ที่แบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวของประชาชนในชุมชน

ตอนที่ 3 ความต้องการ การจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวของประชาชนในชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา ชุมชนสตึงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา มีแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับต่อไปนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนสตึงหม้อ

3. เขียนโครงร่างแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา ชุมชนสตึงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

4. นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบเครื่องมือและหาความเชื่อมั่น IOC และไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างของวิจัย จำนวน 20 คน

5. แก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามให้ถูกต้องสมบูรณ์

6. ติดตามผลและดำเนินการจัดทำแบบสอบถามสำหรับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นประชาชน ในชุมชนสตึงหม้อ

7. รวบรวมแบบสอบถามพร้อมกับตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วนำไปวิเคราะห์ผลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย เรื่อง การจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา ชุมชนสตึงหม้อ อ.อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับวิเคราะห์ค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับ ทรัพยากรการท่องเที่ยวของประชาชนในชุมชน และ ตอนที่ 3 ความต้องการ การจัดการรูปแบบการท่องเที่ยว ของประชาชนในชุมชน สำหรับวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D) โดยมีเกณฑ์ระดับความสำคัญต่อความคิดเห็น 5 ระดับคือ

ลักษณะข้อคำถามแบบประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์ให้คะแนนดังนี้

5	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
3	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
1	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผู้วิจัยได้กำหนดคะแนนตามเกณฑ์ของ Best, G.W. (1997) (อ้างถึงใน สมศักดิ์ บุตรราช : 2553, 23) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	4.51-5.00	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	3.51-4.50	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	2.51-3.50	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	1.51-2.50	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	1.00-1.50	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเรื่อง เรื่อง การจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา ชุมชนสตึงหม้อ อ.อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
2. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเสนอต่อเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลชิงโค เพื่อดำเนินการ สัมภาษณ์และ แจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยอธิบายวัตถุประสงค์ ตลอดจนวิธีการตอบแบบสอบถามเพื่อให้เกิดความเข้าใจถูกต้องตรงกันก่อนจะตอบแบบสอบถาม

3. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเองตรวจสอบความสมบูรณ์เพื่อนำไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้โปรแกรมทางสถิติ ได้แก่ โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปมาช่วยวิเคราะห์

ข้อมูลและหาค่า ดังนี้

1. ค่าร้อยละ (Percentage)
2. ค่าเฉลี่ย (Mean : $\bar{X}$)
3. ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D)

14. ระยะเวลาการวิจัย

ระยะเวลาโครงการ 1 ปี 0 เดือน

วันที่เริ่มต้น 1 ตุลาคม 2560 วันที่สิ้นสุด 30 กันยายน 2561

สถานที่ทำการวิจัย

ในประเทศ/ ต่างประเทศ	ชื่อประเทศ/ จังหวัด	พื้นที่ที่ทำวิจัย	ชื่อสถานที่
ในประเทศ	สงขลา	ภาคสนาม	ชุมชนสทิงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

แผนการดำเนินงานวิจัย

ปี	กิจกรรม	ด.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
2561	1.ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	X	X										
2561	2.วางแผนดำเนินการวิจัย			X									
2561	3.เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว			X	X								
2561	4. สํารวจข้อมูลด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน				X	X							
2561	5. ข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นของผู้นำและประชาชนในชุมชน					X	X						
2561	6. การจัดเวทีชาวบ้านของประชาชนทั้งหมดเพื่อรวบรวมข้อมูลและความคิดเห็นต่างๆ						X						
2561	7. วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำไปสู่การจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน						X	X					
2561	8. ออกแบบเครื่องมือ เพื่อสำรวจรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน							X					
2561	9. ลงพื้นที่ทำการสำรวจ							X	X				
2561	10. สรุปรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนสตึงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา									X			
2561	11. นำเสนอข้อมูลให้ผู้นำชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง									X			
2561	12. ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของแต่ละพื้นที่										X		
2561	13. เก็บรวบรวมข้อมูล										X		
2561	14. วิเคราะห์ข้อมูล										X		
2561	15. สรุปผล										X		
2562	16. เขียนรายงาน										X		
2562	17.จัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์												X

15. ปัจจัยที่เอื้อต่อการวิจัย (อุปกรณ์การวิจัย โครงสร้างพื้นฐาน ฯลฯ) ระบุเฉพาะปัจจัยที่ต้องการเพิ่มเติม)

ประเภท	ชื่อครุภัณฑ์/ สิ่งก่อสร้าง	สถานภาพใน หน่วยงาน	รายละเอียด	เหตุผลและความ จำเป็น	ประมาณการ ราคา
ครุภัณฑ์	-	มี	-	-	-
สิ่งก่อสร้าง	-	ไม่มี	-	-	-

16. งบประมาณของโครงการวิจัย

ปี	ประเภทงบประมาณ	รายละเอียด	จำนวน (บาท)
2561	งบบุคลากร		
2561	งบดำเนินการ : ค่าตอบแทน	- ค่าตอบแทนนักวิจัย - ค่าตอบแทนผู้ช่วยนักวิจัยวุฒิปริญญาตรี 1 คน 9,500 บาท จำนวน 7 เดือน	25,000 บาท 66,500 บาท
2561	งบดำเนินการ : ค่าสาธารณูปโภค	(ค่าน้ำ, ค่ากระแสไฟฟ้า)	25,000 บาท
2561	งบดำเนินการ : ค่าธรรมเนียมอุดหนุน สถาบัน		
	รวม		116,500 บาท
2561	งบดำเนินการ : ค่าจ้างเหมาดำเนินการ	- ค่าจ้างเหมารวบรวมข้อมูล - ค่าจ้างเก็บข้อมูล - ค่าถ่ายเอกสาร - ค่าจ้างเข้าเล่มรายงาน - ค่าจ้างพิมพ์รายงานฉบับสมบูรณ์ - ค่าล้างอัดรูป - ค่าจ้างเหมารถในการเดินทางเก็บข้อมูล - ค่าจัดเสวนากลุ่ม (จำนวน 2 ครั้ง) - ค่าจ้างทำป้ายการท่องเที่ยวแต่ละฐาน กิจกรรมภายในชุมชน - ค่ากระดาษ และวัสดุคอมพิวเตอร์	15,000 บาท 15,000 บาท 9,500 บาท 5,000 บาท 9,000 บาท 3,000 บาท 20,000 บาท 40,000 บาท 60,000 บาท 7,000 บาท
2561	งบดำเนินการ : ค่าธรรมเนียมอุดหนุน สถาบัน		
	รวม		183,500 บาท
	รวมตลอดโครงการ		300,000 บาท

17. ผลสำเร็จ

ปี	ผลสำเร็จที่คาดว่าจะได้รับ	ประเภท
2561	17.1 เพื่อถ่ายทอดวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนสตึงหม้อ เพื่อให้คนรุ่นหลังได้รู้จักเพิ่มมากขึ้น	Primary Result
2561	17.2 เพื่อสร้างรายได้ให้กับประเทศ จังหวัดและรวมถึงประชาชนในชุมชนสตึงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา	Primary Result
2561	17.3 เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลาให้เป็นที่รู้จักเพิ่มมากขึ้น	Primary Result
2561	17.4 เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลาให้เป็นที่รู้จักเพิ่มมากขึ้น	Primary Result
2561		Intermediate Result

18. โครงการวิจัยต่อเนื่อง (คำรับรองจากหัวหน้าโครงการวิจัยว่าโครงการวิจัยได้รับการจัดสรรงบประมาณจริงในปีงบประมาณที่ผ่านมา)

19. คำชี้แจงอื่น ๆ (ถ้ามี)

-

20. ลงลายมือชื่อ หัวหน้าโครงการวิจัย พร้อมวัน เดือน ปี

ลงชื่อ.....

(นางสาววิวรรณ พวงสอน)

หัวหน้าโครงการวิจัย

วันที่..... เดือน พ.ศ.